A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utcza 4-ik sz.) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Kis dekameron.
válogatott beszélyek a serdülő ifjuság számára.
Irta
Jókai Mór.
Ára kemény kötésben 2 frt.

Petit livre français.
Franczia tankönyv
4—8 évesgyermekeksz ámára.
Irta
Sasváry László.
(116 lap, 8-rét) füzve 40 kr.

Magyarország története
a népiskolák számára.
Irta
Rajcsányi János.
Ára 30 krajczár.

„A rosz nedvek kiirtása a gyógyszer czélja!“ „Az élet legfőbb java a jó egészség!“
American-Pills by Böldt
Böldt egészségi labdacsai
vértisztitási labdacsok.
E labdacsok sokszoros alkalmazást és sokszoros magasztalást vivtak ki.
Ajánlhatók e labdacsok a vér tisztitására megelőző betegségek után; a fölösleges és rosz nedvek eltávolitására (növekvő testgyarapodásnál kevés mozgás mellett); továbbá oly egyéneknél, kik rosz emésztésben, savanyu felbőfügésben, étvágytalanságban, szédülésben és vértorlódásban szenvednek. E labdacsok különös ajánlatot érdemelnek a gutaütésre hajlamot mutató egyéneknél.
Egy doboz 65 - 70 labdacs ára 1 ft. 50 kr. (10 kr. több.)
Központi raktára: Droguerie medicinale:
Böldt A. H. Genfben (Helvetia).
Valódian kapható:
Pesten: Török József gyógyszerész és fökülde ményezőnél Magyarország számára, király-utcza 7. szám, és Formágyi Ferencz gyógytárában Széchenyi-tér 26. sz. Budán: Wlasek E., Szegeden: Kiss, Sz.-Fehérvárott: Dieballa Gy., Egerben: Köllner, Temesvárott: Pecher, Brassón: Fabik, Kolozsvárott: Wolff, Bécsben: Kozdera J. am hohen Markt 12. gyógyszerész uraknál. 217 (5—0)

A „Franklin-társulat“
magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapesten, egyetem-utcza 4-dik szám) megjelent s minden könyvkereskedésben kapható:
Karner János.
Számoló-könyv kiskereskedők
és iparosok számára,
tekintettel az uj métre-mértékre.
8-rét, 136 lap.) Füzve 80 kr.

SZENICZEY GUSZTÁV.
A magyar ipartörvény
s az iparüzlet bejelentése és engedélyezése,
ugy az iparosok czégbejegyzése és üzletkönyveik vezetése körüli gyakorlati eljárás a szükséges irománypéldákkal ellátva
Kézikönyv iparosok és iparhatóságok számára.
(8-rét, 141 lap.) Füzve. 90 kr.

A magyar korona területén fekvő összes vasutakon érvényes
vasuti üzletszabályzat
tárgymutatóval.
(8-rét, 128 lap.) Füzve 50 krajczár.

Hirdetmény!
Egy ügyes és elegáns keresztetik, kit minőségben üzletvezető esetleg üzlettárssá is lehet.
Bővebb értesitést ad Rozsnyón (Gömör) Tomalek András, 264 (1—3) épitő-mester.

Nagy föltünést
gerjesztenek, Orlicé R., tanár ur Berlinben, Wilhelmstrasse 125, — játékutasitásainak sok terno-nyereményei, ennélfogva mindenki bizalommal forduljon hozzá mielőtt késő lesz, miután a lotteria felfüggesztése bizonyosan ugyis már küszöbön áll. 227 (1)

A „FRANKLIN-TÁRSULAT“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában (Budapest, egyetem-utcza 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

LEGUJABB IFJUSÁGI KÖNYVEK.

Regélő gólya. Mesék és elbeszélések gyermekek számára. Sok képpel 8-rét. (füzve) 80 kr.

Karády Ignácz. **Regék és mesék** az ifjuság számára. Sok képpel. Második bővitett és javitott kiadás. Kötve 1 frt. 50 kr.

Mesekönyvecske képekkel és szinezett boritékkal. Ára egy-egy füzetnek 50 kr.

Jókai Mór. **Téli zöld.** Regék és elbeszélések az ifjuság számára. Képes diszkiadás. (376 lap, nagy 8-rét.) Kemény diszkötésben 4 frt

Történelmi könyvtár. Szines boritékba füzve. Egy-egy füzet
I. füzet. Hunyadi **Mátyás király** története. (8-rét, 112 lap) ára 40 kr.
II. füzet. **Washington élete.** (8-rét 120 lap.)

Rajka Teréz. **Flóri és Kálmán könyve.** Képekkel (8-rét, 128 lap.) Szinezett boritékbafüzve 80 kr.

Rajka Teréz. **Flóri uj könyve.** 110 benyomott képpel. (8-rét, 160 lap) füzve 80 kr.

Vadászkalandok. Az érettebb ifjuság számára 36 képpel. (4-rét, 128 l.) Szinezett boritékba füzve 80 kr., kemény kötésben 1 frt 20 kr.

Az állatvilág csudái. (8-rét, 160 lap.) Számos képpel és képes boritékkal. Füzve 80 kr. Kötve 1 frt. 60 kr.

Sárváry **Előry** Andor. **Az állatország képekben.** A mulatni szeretö ifjuság használatára 122 fametszvénynyel. (247 lap, nagy 8-rét) képes boritékba kötve 2 ft.

Sárváry **Előry** Andor. **A madárvilág,** vagyis mulatva oktató olvasmányok a madarakról fiatalok számára, 80 ábrával (171 lap, nagy 8-rét), képes boritékba kötve 1 ft. 50 kr.

Wildermuth Ottilia. **Regék és elbeszélések** az ifjuság számára. Négy szinezett képpel. **Második kiadás.** (253 lap, 4-rét) kötve 2 ft.

Erdélyi Indali Péter. **Képes verses-könyv.** Ajándékul jó gyermekeknek. Szinezett képekkel. **Második kiadás.** (20 lap, 8-rét.) füzve 1 ft.

Képes játékkönyv. 300-nál több mulattató foglalkozás, játék, talány és tréfa. Mindenkoru fiu- és leánygyermekek számára. (Nyolczadrét, 152 lap) füzve 1 ft.

Vámbéry Ármin. **Indiai tündérmesék.** Érdekes olvasókönyv az érettebb ifjuság számára. Sok szép képpel és szinezett boritékba füzve (8-rét, 230 lap) ára 2 ft.

Bodrogi Lajos. **A regélő tulipán.** Dalok és mesék sok szép képpel. Magyar gyermekek számára. **Harmadik kiadás.** (128 l., 8-r.) füzve 80 kr.

Zólyomi J. **Kis nemzeti lant.** Dalok, szavalmányok és hazafias költemények gyüjteménye. Függelékül kis köszöntővel. (16-rét, 256 lap), füzve 40 kr., kötve 80 kr.

Vachott Sándorné. **Ünnepi ajándék.** Mulattató elbeszélések, versek, mesék és adomák 6—10 éves gyermekek számára. (130 lap, 8-rét) 4 képpel keményen kötve 2 ft.

Vachott Sándorné. **Regék és beszélyek** az ifjuság számára. (136 lap, 8-rét.) Szinnyomatú boritékba kötve 1 frt 40 kr.

Réthy Lajos. **Beszélyek az ifjuság számára.** Függelékül készinnyü. Diszes, szinnyomatu boritékba kötve. (196 lap, 8-rét) 1 frt 20 kr.

Hoffmann Ferencz. **100 kis történet** jó kis gyermekek számára Közli **Mesélő bácsi.** 8 szinezett képpel. **Második kiadás.** (194 lap, 12-rét) keményen kötve 1 ft 0 kr.

Hoffmann Ferencz. **A kis regélő.** 50 uj kis mese jó kis fiuk és jó leányok számára. Közli **Mesélő bácsi.** Hat szinezett képpel. (115 lap, 12-rét.) Keményen kötve 80 kr.

Hoffmann Ferencz. **50 kis mese.** Jó kis fiuk és jó leányok számára. Közli **Mesélő bácsi.** 5 szinezett képpel. **Második kiadás.** Kemény kötésben 80 kr.

Győrffy Iván. **50 magyar népdal és dallam.** (8-rét, VIII, 64 l. füzve 40 kr.

100 mese képekkel franczia után. **Második** teljes **kiadás.** (8-rét, 173 lap) füzve 1 frt 50 kr. Diszkötésben 2 ft. 40 kr.

Képes-mesék gyermekek számára. — (8-adrét, 63 lap) füzve 40 kr.

Kis Biblia, gyermekek számára. (8-rét 52 lap), kötve 40 kr.

Andor Deák. **Köszöntő-könyv.** Nagy és kis deákok számára. (16-rét, 80 lap), füzve 20 kr.

Borza Nándor. **Szavaló-könyv.** (16-rét, 100 lap), füzve 30 kr.

Jelky András bajai fiu **rendkivüli kalandjai** ötödfél világrészben; történeti kutforrások alapján. Magyar népkönyv, különös tekintettel a serdültebb ifjuságra. Irta **Hevesi Lajos.** (8-rét 266 lap), füzve 1 ft. 60 kr. — Kötve 2 frt.

Häufler J. H. Historische Bildergallerie aus Ungarns denkwürdiger Vorzeit. Ein vaterländisches Lesebuch für die reifere Jugend. **Zweite Auflage.** Mit zahlreichen Abbildungen. Preis geb. 2 fl.

Kis dekameron. Válogatott beszélyek a serdülő ifjuság számára. Irta **Jókai Mór.** Ára kemény kötésben 2 frt.

Kiadja és nyomatja a „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utcza 4-ik szám).

22-dik szám. ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. XXI. évfolyam.

HIRDETÉSEK DIJA: Egy ötször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdij külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Haasenstein és Vogler, Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Seilerstätte Nr. 2 és Oppelik A. Wollzeile Nr. 22.

A KÉT LENKEY.

Egyszerü sirkő áll az aradi temető valamelyik szélén ily fölirattal:

„Lenkey János honvédtábornok, szül. 1807. szeptember 7-én Egerben, meghalt az aradi vár börtönében 1850. február 7-kén. Béke hamvaira!“

Sokan vannak már ma is (s az ilyenek száma fájdalmasan szaporodik napról napra), kik olvasva e föliratot, alig tudják, alig sejtik: mily érdekes, mily küzdelmes, mily tragikus élet kezdő és zárpontját jelzi az a néhány betü, mely a közszokás ridegségével állitja a bölcsőt és a ravatalt egymás mellé a márványlapon.

Lenkey Jánosnak a kegyelet állitott egyszerü, nem föltünő, viharral és vészszel nem sokáig daczoló sirkövet. De a ki alatta pihen, hős és hazafi volt, s tetteivel és szenvedéseivel érdemelte ki a kegyelet e jelét.

Mint hajdan a véres kard, ugy járta be 1848-ban az egész országot a megrendítő szózat „Veszélyben a haza!“ s mint hajdan, talpon termett most is az egész nemzet, hogy elforditsa a veszélyt s megvédje a hazát.

Lenkey János százados volt a Galicziában fekvő Würtemberg-huszároknál. Az édes anya jajkiáltása elhatott oda is, s a hű fiu nem soká fontolgatta: szabad-e, lehet-e? hanem századával együtt utnak indult, hogy legyen neki is része a megmentés örömében és dicsőségében, vagy haljon meg testvéreivel, ha ugy van megirva a sors könyvében.

Ölelő karok, riadó éljenzés üdvözölte, ünnepelte a visszatérőt, s a hány fényes lapja van a 48—49-ki szabadságharcz történetének, mindegyiken ott van a Lenkey és a Lenkey-huszárok neve is.

Nemcsak a magyar nemzet, az ellenség is följegyezte, hogy a szabadságharcznak Lenkey János volt egyik legvitézebb katonája. Érdemeihez mérte hát büntetését. Az aradi vár egyik legsötétebb és legpiszkosabb zuga lőn az ő börtöne, s egy rongyos szalmazsákon vasra verve, félmeztelen hevert itt heteken keresztül, mig az őrültség martaléka lőn. 1850. február 7-én kinainak véget vetett az irgalmas halál.

A várparancsnok különös kegyelemkép megengedte, hogy a hulla egy koromal bemázolt koporsóforma ládába tétetvén eltemettessék, és szintén fogoly bátyja: Lenkey Károly által egy tizedes és hat közkatona fedezete mellett a sirig kisértessék.

A várkapu alatt egy szerzetes beszentelte a rögtönzött koporsót, aztán fölvetették a peczér kocsijára s megindultak.

A porkoláb elfeledte a tizedesnek megmondani, hogy az akasztófa tövében ástak sirt a halott számára, s e véletlennek köszönhető, hogy multjához illőbb helyre a rendes katonai temetőbe került. Husz év mulva, vagyis 1868. szept. 7-én, a vértanu születési napjának 61-ik év fordulóján emelték aztán porai fölé azon szerény siremléket, melynek rajzát — az elhunytnak nem maradván fenn arczképe — a Vasárnapi Ujság 1868-ki évfolyama 39-ik számában közöltük.

A fönnebbi adatokat a tábornok hozzá méltó bátyja: Lenkey Károly honvédezredes emlékirataiból vettük.

Néhány napja ő is a halottak országába költözött, s illő, hogy a kegyelet az ő még jeltelen sirjára is tegyen egy szerény koszorut.

LENKEY KÁROLY.

Miután alkalmunk van Lenkey Károlynak arczképét is bemutatni olvasóinknak, hadd szolgáljanak annak keretül a következő életrajzi adatok.

Lenkey Károly Bécsben született 1803. febr. 25-én. Atyja magyar kir. testőr volt, anyja Keszlerfy Terézia. Lenkey, neje születéshelyére, Egerbe költözött, s az ifjabbik testvér János később oly dicsőség-koszoruzott neve már az egri anyakönyvben olvasható. Ott született 1807-ben. De két év mulva már fölbomlott a házasfrigy s a férj Aradra vonult, hol a megyénél előbb al-, majd főszolgabiró minőségben 30 évig működött. Kisebb fiát Jánost a korneuburgi intézetbe, Károlyt az idősbbet pedig az aradi minorita gymnáziumban neveltette, s miután ennek katonai hajlamait korán észrevette, 1819-ben hadapródul a József nádor nevét viselő 2-dik huszárezredhez adta. Lenkey Károly meglehetős gyorsan lépett elő s 1824-ben már hadnagy, 1829-ben főhadnagy, 1836. százados és századparancsnok volt, de beleszeretvén Szlavoniában egy ép oly szegény, mint szép leányba, megnősült s 1839-ben nyugalomba lépett. Időközben anyja után szépecske vagyont örökölvén, Egerbe tette át lakását azon komoly elhatározással, hogy a hadipályának örökre hátat fordit.

Az 1848-ki óriási lelkesedés azonban őt is elragadta, s mint annyian, ő is föl-ajánlotta karját, kardját, képességét és életét a hazának. István főherczeg akkori helytartó, gróf Batthyány Lajos miniszterelnök ellenjegyzése mellett nyomban őrnagygyá s a hevesmegyei nemzetőrség első zászlóaljának parancsnokává nevezvén őt augusztus elején, a ráczok ellen Verbász alá küldé.

Lenkey Károly csakhamar éles surlódásokba keveredett itt Bechtold tábornok, gróf Castiglioni cs. huszárezredes és más osztrák fő tisztekkel, kiknek a magyar ügy és érdekek elleni magatartását rögtön föl-ismervén, a hazáért lángoló szivének elkeseredése gyakran fölülkerekedett a katonai fegyelem némaságot parancsoló szigorán, miért is zászlóaljával együtt kénytelen volt visszatérni Hevesmegyébe.

1848. decz. közepén, a honvédelmi kormány rendeletére, Almásy Pál kormánybiztossal a Kassát fenyegető Schlick ellen nemzetőrök és önkéntesekből alig tiz nap alatt hat század lovasságot toborzott, de mielőtt csapatja szervezését befejezhette volna, magát a honvédelmi bizottmány elnökének irányában követett eljárása által sértve érezvén, beadta lemondását.

Hazájának azonban tovább is szolgálni akarván, nemzetőri csapatok alakításával és szervezésével foglalkozott, az idő és a közbejött események ellenben fényes elégtételt szolgáltattak neki. 1849. április 2-án a 10-dik huszárezred ezredesévé neveztetett ki. 1849. április 16-án vette át Váczon a 10-dik (Vilmos) huszárezred parancsnokságát, s mindjárt első intézkedésével, miszerint ezentul magyar lesz a vezényszó az ezrednél, bizalmat és rokonszenvet ébresztett maga iránt a legénységben.

S hogy nem csalódtak benne, fényesen bebizonyult Budavár ostrománál. De Görgeynek nem levén embere, egy szép reggel azzal a hirrel lepték meg, hogy a Hunyady-huszárokhoz tétetik át ezredesül. A Vilmos-huszárok annyira zokonvették e változást, hogy az egész tisztikar beadni készült lemondását. Lenkey azonban a haza ügyét mindig elsőnek tartván, határozottan tiltakozott a veszélyessé válható példa ellen, de megesküdött egyuttal, hogy semmiféle előléptetést el nem fogad mindaddig, mig szeretett bajtársaihoz vissza nem helyezik. A kormányzó, kihez elégtételért folyamodott, azon ajánlattal igyekvék őt kiengesztelni, hogy tábornokká nevezi ki, de Lenkey ezt visszautasitá s a szabadságharcz végéig ezredes maradt, bár Kossuth később a Tiszánál vivott csaták közben ismételte ez ajánlatot.

Juniusban Lenkey Czegléd és Szolnok táján 18,000 főre rugó tartalékssereget gyüjtött, melyet Perczel mint parancsnok két hadosztályba osztván, ezek egyikének vezérletét Lenkeyre bizta. A hadjárat ezután következő végzetes fordulatai és szomoru esélyei között is Lenkey emberül megállta a sarat, s az átalános zavar és fölbomlás tán egyetlen egy hadosztályt sem érintett kevésbbé, mint Lenkey erős kézzel vezetett és az ő példája által lelkesitett csapatait.

1849. augusztus 2-án Szőregre érkezvén, Dembinszky tartalékseregébe osztatott be, s részt vett a szegedi ütközetben, de midőn Perczel Mórt Mészáros és Dembinszky a Lenkeyvel közösen szervezett tartalékhad vezérletétől megfosztotta, Lenkey ismét beadta lemondását.

A katasztrófa ekkor már rohamos léptekkel közeledett. Vereséget vereség ért s a nemzeti zászló megszünt diadalok büszke jelvénye lenni. A vezérek közt kölcsönös vádak és szemrehányások mind mélyebbre vájták a meghasonlást, s minden bomlásnak indult.

Azokat, kik idegen földre menekültek, nem érte el a boszu és a büntetés, mely csak a honmaradtakat sujtotta. Lenkeyt sem kimélte. Temérdek kaland, nehézség, akadály és nélkülözés után Egerbe érkezvén, két napig titokban lappangott, de az osztrák katonai parancsnok Köllő őrnagy hamar megtudta ottlétét, s miután Lenkey, hogy elfogatását megelőzze, önként jelentkezett nála, pár nap mulva Haynau parancsára katonai fődözet alatt Pestre szállittatott. 1849. szeptember 26-án az ujépületbe zárták s harmadnapra a vallatáshoz is hozzá fogtak. A szerencse kedvezett az egyszer Lenkeynek. A hadbiró Dreyer, még azon korból, midőn huszárszázados volt Szlavoniában, jó ismerőse lévén, ugy intézte a kérdéseket, hogy az enyhitő válasz fölötte könnyüvé vált, s midőn a kihallgatás véget ért, a hadbiró vörös önnal azt irta a jegyzőkönyv hátára: „nem sulyos bünös.“ Alkalmasint e pár szónak köszönhette Lenkey, hogy október 6-kán s a rá következő napokon Haynau vérontó figyelmét elkerülte. Később mint egy harminczhatan, kik azelőtt osztrák tisztek valának, köztök ő is, Aradra szállittattak s az ottani hadbiró Daubeck szigorubban fogván ügyét, golyó általi halálra s kegyelem utján 12 évi nehéz vasban töltendő várfogságra iteltetett. Később Sándor würtembergi királyi herczeg közbenjárása folytán a 12 évből nyolczat elengedtek, mig végre 1853. decz. 19-kén megnyilt börtönének ajtaja és szabadon bocsáttatott.

Lenkey a börtönben is annyira szivén viselte családja sorsát, hogy vagyona haditörvényszékileg lefoglaltatván, az aradi várban lakó Meixner nevü czipésztől nem csak megtanulta e mesterséget, de társainak ugyanott tisztességes áron már czipőket is készitett, honn azonban nem igen vehette hasznát tudományának, mert a közbizalom más alakban gondoskodott anyagilag róla. 1861 óta ő volt egyik vezére az egri ellenzéknek, s midőn 1867-ben a törvényhatóságok működésüket ismét megkezdették, egyhangulag megyei főszámvevővé választatott. Azóta minden erejét és idejét hivatalának szentelte, a munkában keresvén enyhülést, mig folyó évi május 18-án reggeli 8 órakor elérte a halál. Koporsóját ezernyi néptömeg s a fővárosból az országos központi honvédegylet küldöttei kisérték a temetőbe, s kivántak az ügy nevében, melyért harczolt és szenvedett, s a haza nevében, melynek tiszta jellemü, igaz és hű fia volt utolsó lehelletéig, áldást poraira!

Átalános gyónás.

(Göthe „Társas dalai“-ból.)

Vedd szivedre, hű kör, ajkam
Bölcs intéseit ma!
Üdvöz e komoly hangulat,
Ugy is olyan ritka.
Sok jó szándok ugy elpárolg!
Vegyétek föl, jó baráttól,
Ha kissé megszidna.

Jó a bünbánat is néha,
Felebarát, hidd meg!
Valljuk hát meg itt egymásnak
Minden bűneinket.
Térjünk meg a tévedésből,
Szabaduljunk, mig nem késő,
Rosszat kiki mit tett.

Valljuk csak be: néha-néha
Álmadoztunk ébren;
Telt poharat állni hagytunk,
Habzása teljében;
Pásztor-órát alkonyattájt,
Édes ajkak röpke csókját,
Elszalasztók szépen!

Nyárspolgárnak csevegését
Szájtátva hallgattuk;
Égi zene élvezését
Érte odahagytuk.
Egy-egy boldog percznek üdvét
Dicsekvés hely'tt szégyeltük még,
Hogy korholt miattuk!

Kérlek: bűniért hivednek,
Adj kegyes feloldást!
Eztán kedvedet találni
Igyekezik, meglásd;
Semmi jót se' hagyni félbe'
Az igazba', jóba', szépbe'
Előbbmenni folyvást;

Nyárspolgárnak, hogyha korhol,
Szemébe nevetni;
Nem szürcsölni lanyha ajkkal
Tele pohár nedvin;
Nem szemmel szeretni lágyan,
De hő ajkon, égő vágyban,
Csóktól részegedni!

Szász Károly.

Az erdélyi román népmondák.

A kies, regényes Erdély bérczes vidéke nagyon gazdag népmondákban; ez alkalommal csak a román népmondákról szólva, azok némelyike valóban vallásos szinezettel bir, mig igen sok más a régi dák idő pogány jellegét viseli maig is magán; némelyike egyszerü, és megható, mint egy elégia, más része ismét homályos, regényes és fölcziczomázott, mint egy tündérrege.

A román hegyi lakos kedélyét már vele született hajlama vonza a regényes képzelgés alakjai felé s a mondákhoz. Képzelgésében mintha látná, a mint a posványok vagy dombok fölött a kisértet „mama padure“ a ködben lebeg, ijesztgetve, távolitni akarva, vagy édesgetve, hivogatva; a hegy kopasz csúcsán lakik a hosszu szakálu hegyi szellem, vén, mint sziklái; a nehéz meredek és keskeny ösvényen a félénk és képzelgő utas egyszerre csak utitársat vél megpillantani maga mellett, mint bekövetkezendő szerencsétlenségének rettegett előjelét; a rengeteg magányában lubiczkoló forrásból fölszáll a sorsot hirdető tündér, az oly annyira félt marczezare; holdvilágnál a zöld pázsiton a fetye zsokatore bájos tündérleányok kábitó tánczokat lejtenek; a falu végén pedig összedült kunyhóban a redős vén czigányné hontalan lényének megfelelő varázszsal beszél a minden szavát oly figyelemmel leső leányseregnek csodás történeteket, tündér meséket a régi és rég elfeledett „jó időkből“...

Hunyad- és Zarándmegyék magános völgyei — hol nagy részben szegény bányászok laknak — nagyon sok regényes mondát rejtenek magukban. Ezekben a nagy közlekedési uttól távol eső völgyekben a mult századbeli erkölcsök és szokások a „mindent fölujitó kulturá“-tól csaknem érintetlenül megtarták régi eredetiségöket.

E vidék valóban nagyszerü, és csodás részeivel a természet bizarr panorámáját tárja az utas elé. Magas hegyek, örök hóval fedett fővel és csillámzó aranyt rejtő gyomorral, tekintenek le a vad-regényes vidékre élénk ingerrel teljesen és változatosan; egyenetlen sziklatömegek durva csúcsaikkal az égfelé meredeznek; vad hegyi patakok mennydörgés zajával rohannak a meredek mélységbe le, néhol gyönyörü vizesést képezve. Lent a völgy ölében isteni béke honol. Az ezüsttiszta pataknál a karcsu őz oltja szomját s az ágatlan fenyők közt a csinos mókuska bohókás lénye tünik föl; a bokorból a csalogány andalitó éneke hangzik, s az egyszerü idylli magányban amott szerénykedik a szegény szénégető kunyhója a csendes legelők mellett, melyek sötét erdők által övezvék s az erdők magas fái a kék habokban oly szépen tükröződnek vissza. Fák és vizek mintha csak titkaikat mondogatnák egymásnak el, oly titokteljesen susognak, hogy szinte csodásan érzi magát az ember, ha magánosan járkál ott. És valóban csodás mondák is azok, melyeket e vidék lakói völgyeikről, a mélységekről és hegyekről beszélni tudnak. Nincs egyetlen bányaér, ásitozó mélység, nagyobbacska kőfal, nincs egyetlen régi templom, melynek a maga mondája, legendája meg ne volna.

E regék és mondák különböző nemüek; minden völgynek van sajátságos mondája, de valamennyi mind eredeti és világos fényt vet a lakosok izlésére, észjárására és szokásaira.

Talán megérdemlik az egyszerü mondák, hogy pár pillanatot szentelj nekik, kedves olvasóm, átfutva e czikkecskét, melyben egy párt fölemliteni, leforditani, már irodalmi érdekből is, érdemesnek tartottam.

Ha az ember Dévától Solymos felé, a történelmi nevezetességü Branyicska, a Jósikák ős fészke mellett a Kaján völgyén áthalad, Boicza mezővároshoz érkezik. Itt van Erdélynek egyik legrégibb — már a rómaiak által kizsákmányolt — bányája. Az innen nyert érczből Zalathnán — Auraria Parva — római pénzek verettek.

Minthogy a bányaerek fölfedezése a régi időben csupán a véletlennek volt köszönhető, minden e nemü fölfedezés ujabb anyag volt egy népmonda keletkezésére. A nép okot keres, s ha nem kap, alkot képzeletében. Három részeges ember — igy beszéli a monda — egyszer az erdőben eltévedve, egy hegyen Boicza mellett megháltak. Mindhármuknak ugyanazon egy álmuk volt: a hegy belseje kinyilt előttük; hosszu bányaerek, arany és ezüsttől sugározva nyujtózkodtak ki minden irányban, és pedig oly káprázlatólag, hogy a vakitó fényt alig állotta ki szemök. Fölébredvén, kölcsönösen közölték egymással álmaikat, és nagyon bámulták azok hasonlatosságát. Szép jutalom föltétele alatt értesiték erről a városi hatóságot, s ez a hegyet megvizsgáltatva, fedezé föl a még ma is mivelés alatt álló bánya első nyomait.

Abrudbánya aranybányái szintén igen régiek, de az ott maig használatban lévő bánya-erek is csak a véletlen által fedeztettek föl. E bányákat hosszas időn át németek mivelték, a kiket a nagy Korvin Mátyás a Harz-hegységekből hivott be ide. Ennélfogva nem csodálható, hogy az abrudbányai bányászok mondája — kik mellesleg megjegyezve — németségöket rég elveszitve, a románságba beleolvadtak — a Harz-lakókéival némileg hasonlatos. Igy pl. a bánya-szellem, a ki az abrudbányai mondákban oly nagy szerepet játszik, ugyanazon titokteljes lény, a kit a Harz-lakók Hämmerling mesternek nevezenek. E rettegett óriás, kinek feje fekete csuklyába van burkolva, péntekenként Erdély minden bányáját meglátogatja és a bányászokkal sok csinyt követ el. A teli vedreket kiüriti, a lámpákat kioltja, a szerszámokat széttördeli, és fuvásával mindazokat megöli, a kik zsarnokoskodása fölött panaszkodni mernek. A bánya-szellem különben igen szeszélyes lény: megteszi például, hogy a bányamunkás oltalmazójául ajánlkozik és megbünteti a fölügyelőket, ha amazokat nyomják és üldözik. Igy egyszer egy igazságtalan fölügyelőnek a nyakát facsarta ki Verespatakon, egy másikat a meredek Detonatáról taszitott le; egy harmadikon, a ki vele daczolni akart, még borzasztóbb módon boszulta meg magát; mikor ugyanis az a brádi mélységből feljött, a reá várakozó hegyiszellem térdeivel fejét ropogtatta össze.

A bányamunkások csodás történeteket beszélnek betemetett vagy eltévedt munkásokról, kiknek a bánya-szellem segitségökre sietett, félig kialudt lámpájukba olajt öntve és a veszélytől megmentve őket. Hanem mindazok, kik megmentetésöket neki köszönhették, előbb-utóbb szerencsétlenül jártak, légkivált ha a bányaszellem parancsa daczára a történteket kicsacsogták. Ellenben azon bányamunkások, kik hasonló veszélybe jutva, a szent szűzhöz vagy védszellemükhöz folyamodtak segitségért, már gyakran csodásan menekültek, s az utóhatás balsorsának sem estek áldozatul. A bányaszellemen kivül a bányákban sok törpe emberke is van: voamini mikucz-nak nevezi a román. E törpe emberkéknek hosszu szürke szakálok van és a bányászokéhoz hasonló sötét gyapju öltönyt viselnek, kezökben kapát és lámpát hordozva. A bányászokat nem bántják, de egymás közt elkeseredésig keményen czivakodnak. Ily összeütközésekkor minden nyilás- és hasadékból rohannak elő és egymásra; haragos képet vágnak, a heves kis emberkék kapák- és lámpákkal dobálóznak, csengő kürtjeikbe fujva, ugy hogy mind többen-többen sietnek elő és fölötte nevetségesen lógatják fejöket az ütközet hevében. Ha egy hegyilakos neje éjfélkor ajtaján háromszori kopogtatást hall, sirva kél föl és virraszt, mert a kopogtatás által a voamini mikucz adja tudtára neki férje halálát. (Vége következik.)

Zajos csend-élet.

Hajnal pirkadása nyári virradatkor csendes faluvégen. Fél éjszaka van még. A ház fölött még ott lebeg a nyugalom. A léczajtó is zárva.

Hanem a szürkület terjedésével nyüzsögni kezd lassanként az élet. A vén komondor lassan nyujtózva sompolyog ki a félszer alól s egyszerkétszer hatalmasan megrázza a bőrit, mintha az álmosság utómaradványait akarná lerázni magáról. Aztán a czicza buvik elő az ajtó rácsai közül, felgörbitve hátát, nagyot ásitva s aztán szépen odább ballagva talán egy kis utópihenésre.

Egyszerre az ólak körül is nyüzsögni kezd valami. Ezerhangu zsivaj, tarka zsongás-bongás hallatszik, melyen egyszerre keresztül hasit a messzehangzó „kukuriku!“ a kakas riadó-kommandója, mire aztán egyszerre el van riasztva a nyugalom. Az egész aprómarha-népség föl-riad, a baromfi-világ talpra áll. Ludak gágogása, csirkék csipegése, kacsák sápogása, tyukok kodácsolása nemzetközi nyelvzavarrá vegyül, mely egyre hatalmasabb és élesebb lesz, mint a bábeli torony épitése körül, s külön-külön nyelven ugyan, de mindegyiken megérthetőleg kezdi követelni a maga létjogát.

A nép szava isten szava. A ház szive megindul reá, a pitvarajtó kinyilik s kilép a fiatal leány, mint egy hajnali királynő, az álomtól még kipirult arczczal, hogy meglátogassa birodalmát s kegyesen meghallgassa alattvalói ohajtásait.

A baromfiudvar felé tartó ismert lépéseket lelkesült éljenriadal fogadja az alattvalók részéről, persze szokott madárnyelven. A hódolat kegyelmes mosolylyal fogadtatik a faretesek hátratolatnak, az ajtók megnyilnak s ő felsége az egyéni elhatározást annyira korlátozó eddigi absolutrendszer helyett szabad alkotmánynyal ajándékozza meg hű népeit — alkonyatig. A népjog diadalát üli s a levegő messze hangzik ő felsége nevének dicsőitésétől, melyben a különféle ajku nemzetiségek hálaérzete részesiti.

Majd a padláskulcs csikordulása jelenti, hogy megnyilt az alkotmányozó ülés. A megnyitó trónbeszéd polyglott szerkezetü, minden nemzetiség saját nyelvén van megszólitva abban: a kis pulykák „pi, pipuskám, pipipi!“ a kacsák „tács-tács-tács!“ a libák „bi, bibuskám, bi bi bi!“ a tyukok „czi, czibuskám, czi-czi-czi!“ a galambok „tubuskám, tubu, tubu, tubu, tubu!“ s az ekkép összehivott karok és rendek azonnal élő szóval beadják hálafóliratukat, mely azonban csakhamar tiszteletlenes és hangos interpellációvá fajul a kukoriczás szakajtóra vonatkozólag. De nem is marad hatás nélkül, mert a követelt alaptörvény csakugyan napirendre tüzetik, mi roppant senzációt okoz a majorság között. Félszaladva, félrepülve siet tárgyalására az alattvalói hódolat, s az egy marékkal kiszórt napirend egy pillanat alatt el van intézve már az egyes szakosztályokban, ugy hogy a plenumnak mi sem marad. S ez az alkotmányos élettel járó apró pártvillongásokat igen alkalmasnak mutatkozott keserüekké tenni. A gyülés némely külkalandozó tagjai, kik eleinte passiv politikát akartak folytatni, csak most vették észre, miről van szó, s hanyatthomlok rohantak, nehogy az üléstől elkéssenek. Kivált a szájas kacsák nemzetéből voltak ily megtért renitensek, kik aztán közelebb érvén hangos tiltakozásaikkal, a komoly gunár, a többi fajok előljárói és a befolyásosabb jérczék

*

által lesziszegtettek, sőt a pulyka-kakas nem érvén be az egyszerü rendreutasitással, tollait ünnepélyesen fölborzolá, vörös republikánus fejét átváltoztatta monarchista kékké, két szárnyával a földet kotorva, el kezdett öblögetni, mint egy adóvégrehajtó s ilyeténképen fölkészülve, egyenest a szélső baloldali kacsáknak tartott. Isten tudja, hová vezetett volna ez a parlamenti rencontre, ha a leány közbe nem veti fejedelmi hatalmát, egy ujabb marék kukoriczának elintézés alá bocsátásával, mi meg is felelt a legfelsőbb várakozásnak, ritka egyértelmüséggel fogadván a magas kormány előterjesztéseit, sőt

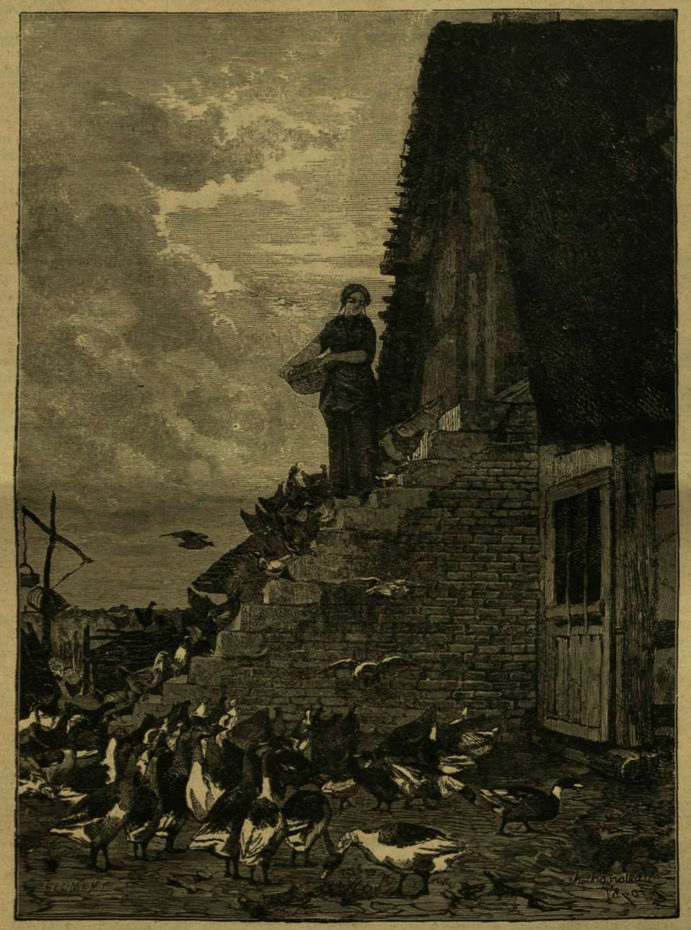

ZAJOS CSEND-ÉLET.

hangosan követelvén a tárgyalás folytatását s nagyban tiltakozván az ülés berekesztése ellen, mi azonban bekövetkezett mégis, s a galambok fölrepültek a háztetőre turbékolni, a gyöngytyukok a szín alá lopták be magukat, a pávák a tornácz tetejére szálltak ragyogni tollaikkal a kelő nap fényében, a tyukok elindulának a veteményes kert felé, hol reájuk még kotorni való vár, végre a libák és kacsák, miután félreforditott fejjel, ugy félszemmel még egy néma interpellácziót intéztek volna a leányhoz, nem folytatná-e tovább az ülést, apró szóváltás s csendes zugolódás között szétoszlottak a mezőre.

Képek Indiából.

1. Utazó kocsik.

Az utazásnak Kelet-India roppant területén igen sokféle módja van. A hamalok által hordozott gyaloghintó (palanquin) lapunkban már ismertetve volt. Ez a legrégibb és legkezdetlegesebb jármü, melyet a benszülött gazdag urak India sok vidékén ma is használnak s némelykor az európai utazók is kénytelenek használni, kényelmesebb és gyorsabb utazási mód hiányában. De egy-egy hindu előkelő ur járművet a rosz országutakon, s kivált ha egy-egy indiai benszülött fejdelem utnak indul, nejeit és leányait rendesen ilyen ökör-fogatokon viteti magával.

Végre van még egy harmadik őseredeti hindu jármü is, az ugynevezett csopaya, melyet Rousselet franczia utazó, ki Kelet-Indiát 1864 és 68-ban keresztül-kasul beutazta, következőleg ir le: „A ki Indiában utazik, annak minden körülmények közt philosophusnak kell lennie és el kell készülnie arra, hogy a szerencse gyors változásainak leend kitéve. Igy voltam én az indiai utazó kocsikkal. Egy napon kényelmesen, biztosan jártam-keltem palanquinomban, fogadott hamaljaim vállain, máskor meg a lelkemet is majd kirázta egy-egy irgalmatlan csopaya. Pedig ez a jármü égszinkékre mázolt deszka-oldalaival, melyeken különböző virág- és groteszk isten-alakok diszeleglek más szinben oda festve, s faragott oszlopocskáival egy muzeumnak is diszére vált volna. Elébe nagy fehér ökrök vannak fogva és a belseje is elég tisztességesen van berendezve. Az ökrök bámulatos hidegvérrel haladnak előre s lassu egykedvüségükből a kocsis legbarbarabb biztatgatásai sem igen képesek még ott is örömest utazik rajta, hol vasuton mehetne, mert ugy inkább kimutathatja, hogy tekintélyes, gazdag ember.

Egy másik, ma már szintén elterjedt jármü a képünkön látható két kerekü, torony alaku ökör-fogat, melyet inkább csak nők és gazdag hinduk használnak. Gyorsaság tekintetében aligha mérkőzhetnének a mi bérkocsinkkal, de a mint látszik, kényelmesek, szellősek és nehézségöknél fogva nincsenek kitéve a fölborulás veszélyeinek. Az elébe fogott két zebu (indiai ökör) vagy bivaly, igaz, hogy lassan, de annál biztosabban döczögteti végig e

kimozditani. De mikor aztán egy lejtőn alá iramodnak, ugyancsak ember legyen a talpán, a ki a lelkét gyarló porhüvelyében tudja megtartani e borzasztó rázások, lökések és zökkenések közepett.“

keresztül, még a nevét is áldá annak, ki a csopayát föltalálta, mert az valóságos nyugágy a mail-carthoz képest.

előre schogy sem tudja elképzelni, hogy mik lehetnek azok a csinos kis épületek, kik, mikor és mi czélra épitették? Különösen a nyugoti Ghât-hegyek Parbuti nevü csúcsán van igen sok ily apró sziklaépület, a melyek mind a mult

Hindu ökör-fogat.

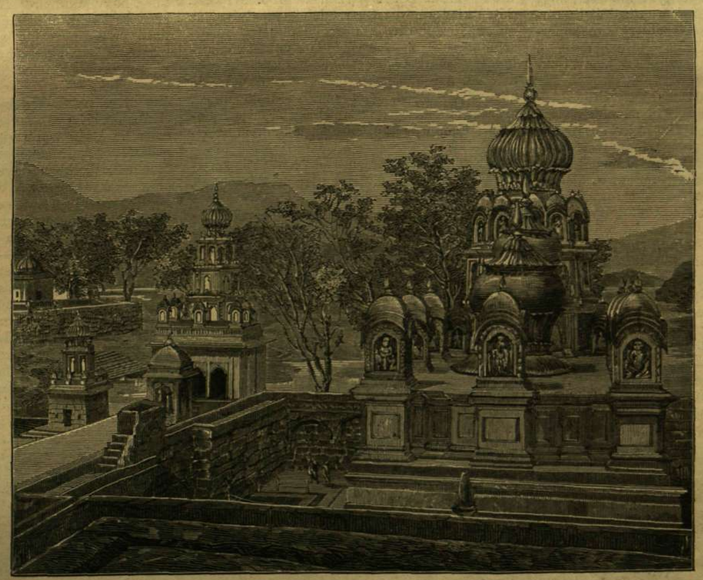

Apró templomok a Ghât-hegységben.

KÉPEK INDIÁBÓL.

Rousselet a csopaya után megismerkedett az angol mail-cart-okkal (posta-kocsikkal) is, de azt irja, hogy többet nem kér belőlök; a mig posta-kocsin utazott, melyet három tüzes ló árkon-bokron őrületes gyorsasággal ragadott

2. Mahableswar apró templomai.

Kelet-India déli részében a Ghât-hegység lejtőin és völgyei között számtalan sok apró sziklatemplom tünik az utazó szemébe, ki egy-századból valók. „A domb tetejéről vezetőm megmutatta nekem azt a helyet, hol régen a kivégzések történtek“—irja Grandidier Alfred, egy másik franczia utazó, ki főleg a Deccan-nak nevezett nagy félszigettartományt tette tanul-

mányozása tárgyává, — „a bünösöket egy elefánt zuzta szét lábaival.“ Alig képzelhet az ember valami szebb és festőibb látványt, mint a melyet ama különös építészetü sziklatemplomok nyujtanak a Krishna folyó által öntözött Wai nevü völgy virányos lejtőin. Minden domb, minden hegyoldal gyönyörü növénytenyészettel van diszitve s a szebbnél szebb gyümölcsfák lombkoronái közül itt-ott kivillannak egy-egy szikla-templom ragyogó kupolái. E templomok a legkülönösebb faragványművekkel vannak boritva. A Wai völgy nyugoti bejáratánál fekszik Mahabaleshwar nevü falu (ez indus név „Mindenható urat“ jelent); az egész falu kezdetleges durva kunyhók rendetlen csoportozatából áll, de a kunyhók között ott láthatók azok a rendkivül sajátságos alaku apró templomok, melyeket második rajzunk föltüntet. Különben az egész völgy tele van ily apró pagadákkal, s ezért ez a vidék a hinduk előtt nagy szentség hirében áll. Hogy a természet mindenesetre kitüntette azt, eléggé tanusitják valóban páratlan tájszépségei; ha később az ember is templomot csinált e völgyből, csak a természet ujmutatását követte. **S. L.**

Temetők és temetés Párisban.

II.

Du Camp tanulmánya második részében a temetőkről szól.

Hajdan Páris minden temploma, kápolnája, szabad tere temetkezési helyül szolgált. „A halottak lakhelyei mindenütt el voltak szórva az élők városába“, mondja szerző, miután a temetők egész sorát nevezte meg. Midőn a temetőket rendezni kezdték és Páris némely negyedét ujra épitették, ugyszólván minden ásócsapásra koporsókra, csontokra bukkantak. E maradványokat a nyugoti temetőbe hordták, mely 1825-ben záratott be. Későbbi ásatásoknál 1110 köbméter-nyi csonthalmazra találtak, melyet 1859-ben prefekti rendeletre a katakombákba szállitottak, hol a csontok, mint raktárainkban az ölfák, elhelyezve és koponyákkal szegélyezve láthatók. Hogy Párisban még sok helyütt találhatni csontvázakat, bizonyitja az az eset, hogy 1864-ben a rue de la Paix-ben a tüzoltók kaszárnyája helyén történt ásatásnál egy ólomkoporsót leltek, melyben 1656 óta Guise herczegnő, Bourbon herczeg első özvegyének hamvai feküdtek.

A nantes-i kibocsátvány előtt a protestánsoknak csak egy temetőjük volt; annak visszavonatása után pedig nem volt nyilvános temetőjük; üldöztetésük a koporsóban sem szünt meg; csak titkos helyeken, az éj homályában végezhették temetkezési szertartásukat, mi nagy veszélylyel járt, mert az összes hatóságok szigoruan felügyeltek, sőt még a király (XIV. Lajos) fivére is kémkedett rájuk, és elfogatás esetében halál, vagy a legjobb esetben örökös gályarabságra iteltettek el a protestáns temetkezők. Csak miután Hollandia, Dánia és Angolország fölszólalt diplomacziai képviselete utján és külön temetkezési helyet kivánt saját nemzetbeli protestánsai számára, a Saint-Martin külváros magaslatán jelöltek ki egy kis temetőt, melyet a XVIII. század elején a franczia protestánsok is használhattak. Ma már teljesen megszünt a különbség, s a katholikusok és a protestánsok ugyanazon temetőben feküdhetnek. Ezzel megszüntek a kis temetők, kivéve egyet, a zsidókét, mely 1780-ban alapittatott és La Villette közelében van.

A sok megszüntetett temetőn kivül csak egynek emlékét őrizte meg párisi lakosság, és ez a „Cimetiére des Innocens,“ mely kezdetben csak az aristokrata családoknak, később azonban a polgárságnak is temetkezési helyül szolgált, végül valóságos „pourrissoir“ (a rothadás helye) lett, melybe 22 parochia, a Hôtel de Dieu nevü óriás kórház és a Châtelet basse geôle-ja (a hajdani Morgue) halottai zsúfoltattak össze. E temető a mai vásárcsarnokok helyén, tehát a legpezsgőbb élet körében, a város közepén állott. Valaha lóvásártér volt a helyén. A XII. században épült rajta az aprószenteknek szentelt templom, a honnan a temető nevét vette. Arkádokkal volt körülvéve, festményekkel és szobrokkal diszitve, mert isten előtt kedves dolognak tartották a temetők szépitését. Volt benne egy kis rész, melyben a büntetteseket befalazták. Ide zárták el 1485-ben Renée de Vendomair-t, mivel férjét meggyilkolta.

A templom pinczéi már a XVI. században annyira megteltek halottakkal, hogy a koporsókat egyideig a falak hosszában egymásmellé kellett állitani, mig helyet találtak elhelyezésükre. A temető szintén tul volt terhelve. A kisdedek hulláival kegyetlenül bántak. Egy gödörbe 1200, sőt 1500 gyermek hullát is temettek. Ha a temetkezési tér már egészen el volt foglalva, a legrégebben eltemetettek csontjait kiszedték és az arkádok fölötti szabad üregekbe dobták. Évenként 2000-et temettek a Cimetiére des Innocens-ba, mely 8958 □ métre-nyi tért foglalt el, a mely térből 1798 □ métre-t maga a templom vett igénybe. Ily viszonyok között a temető valódi hulla-rothadási helylyé lett, melynek környékén a hagymáz iszonyuan dühöngött. A lakosság e járvány miatt megrémülve, segélyért folyamodott. 1554-ben az állandó veszély okainak megvizsgálása végett két kitünő orvos, Fernel és Houillier, küldetett ki. Ok jelentésükben a temető rögtöni bezárását inditványozták, de siker nélkül. Miután a veszély folyton nőtt, a tudományok akadémiája három tudóst bizott meg az ügy tanulmányozásával. Jelentésükben ugyanazt inditványozták, mit elődjeik, de ismét hiába.

Ez ellenállást könnyen meg lehet magyarázni, ha tekintetbe veszszük, hogy a „Cimetiére des Innocens“ nem volt valami közönséges temető, hanem a párisiak legszebb körmeneteinek szinhelye, hol a legkülönbözőbb emlékköveket csodálhatták, s egy alabastrom csontvázban (mely jelenleg a Louvre-ban van), a Notre-Dame fatornyában, stb. gyönyörködhettek; hogy e temető arkádjaiban divat- és fehérnemüt tartalmazó árucsarnokok voltak; hogy az arkádok melletti fák alatt irodák állottak, hol, mint egy látogatója 1657-ben följegyezte, egy finomabb irályu levél 10, 12 vagy 20 sousba, egy közönséges pedig 5—6 sousba került; hogy e temető, ép ugy mint a Palais royal, sétahelyül szolgált, hogy benne éjjel Vénus vulgivaga üté föl tanyáját, és hogy a nép azt hitte, miszerint e temető minden halottat 24 óra alatt megemészt.

Nem maradt egyéb hátra, mint parlamenti uton lépni közbe. A parlament 1765. évi máj. 25-én kiadta nevezetes rendeletét, melylyel az akkor létezett városi és templomi temetők megszüntetését és 6—7, a városon kivül fekvő területnek temetkezési czélokra használását rendelte el. A rendelet tiszta és világos volt, de követték-e? Épenséggel nem. A templomokban azontul is temetkeztek és a Cimetiére des Innocens-t csak ugy táplálták hullákkal, mint azelőtt.

E temető annyira megtelt, hogy átlag mindenütt 25 lábnyira hulla hullán feküdt benne, fölszine itt-ott egész halmokat képezett és többet beléje temetni alig lehetett. Megszüntetését egy véletlen eset idézte elő 1780. február havában, midőn egy közel szomszédságában lakott férfi pinczéjébe menni akarván, orrát oly iszonyu büz lepte el, hogy vissza kellett fordulnia. Midőn később több szomszédjával nagynehezen bemehetett pinczéjébe, észre vette, hogy a pinczefal egy helyen baszakadt és a nyiláson át az esőtől megdagadt földből hulla-nedv és rothadó tetemek jöttek elő. A rendőrség ez ügyet megvizsgálván, szigoru titoktartást rendelt el, s a hirlapoknak is megtiltotta az eset közhirré tételét. De a titkolózás mitsem használt. A mit a szomszédok láttak és megtudtak, rövid idő mulva megtudta az egész lakosság. A városi hatóság az ügyet komolyan vette, de csak 1780. évi deczember havában rendelte el az aprószentek temetőjének megszüntetését.

Nem volt elég a temető bezárása, hanem a közegészség érdekében el is kellett azt távolitani. 1785-ben a párisi orvosok társasága bizottságot küldött ki az összes munkálatok ellenőrzésére. A temető temploma lerontatott, 165 arkádja és ezeknek oszlopai eltávolittattak, a rothadt föld meszsze elszállittatott és a csontokat nagy szekereken a földalatti Párisba, a hajdani katakombákba vitték. A szekerek jól megrakva naplementekor indultak és éjjel, mindenkor papok kiséretében, érkeztek rendeltetési helyökre. Miután a párisi érsek beleegyezett a Cimetière des Innocens megszüntetésébe, 1786. évi április 7-én szentelték be a katakombákat, mint a Szajna-városnak azontuli állandó nekropolisát. A temető helyére zöldség-piaczot csináltak, melyen a vásárcsarnokok építése és ujjáalakitásai alkalmával is gyakran bukkantak még csontokra. De nem is csoda! egy hatszáz éves temető nyomait egyszerre és egészen eltörülni lehetetlen!

Uj temető szüksége merülvén föl, Labrière épitész tervet készitett arra. E terv szerint az uj temető La Villette és Aubervilliers közé esett volna. A királyi sirok számára templomot, a herczegek és főuraknak nagy csarnokot, hirneves emberek temetkezési helyéül fallal körülvett külön tért, ezenkivül 6 gulát és 2000 kápolnát örökös joggal, az alsóbb osztálybelick számára pedig 13 nagy gödröt tervezett, s végre még egy kis elizei mezőt, mely a festői szépségü sirokat és siremlékeket fogadta volna magába. Mind ehhez egy kőből épitendő és vasajtókkal ellátandó levéltárt akart készitteni, mely belső szerkezeténél fogva még a legnagyobb tüzvész idején is megakadályozta volna a benne elhelyezett hivatalos és családi okmányok elhamvadását. Labrière tervét azonban visszautasitották. (Vége köv.)

Az állatok harcza.

(Vége.)

A hüllők szintén értik a fegyverforgatást. A közönséges keresztes viperának — Coluber berus — még levágott feje is harap és mérgez. — Az egyedül Amerikában élő fitorka gyík — Dactyola — ugyan senkinek sem árt, de azért egymás közt folytonosan ellenségeskednek. A küzdelem kezdete előtt, mint a kakasok, különböző fordulatokat csinálnak és szikrázó pillantásokat váltva összecsapnak. A többiek nem avatkoznak a versenybe, mintha gyönyört találnának annak puszta szemlélésében is.

Szóljunk-e a kigyók legrettenesebbikéről, a 30—40 láb hosszu fojtó zuzárról — Boa constrictor — mely még a legnagyobb állatokat, sőt az embert is megtámadja, és zsákmányát átölelve, annak testét összezúzza? vagy a rettenetes csörgőnczről — Crotolus horridus? A rendelkezésünkre álló tér szüke nem engedi meg, hogy mindenre kiterjeszkedjünk, s ugy a szárnyasoknál, mint az emlősöknél, a „ragadozó“ néven nevezetteket s általánosan ismerteket mellőzve, csak annyiban terjeszkedünk ki, a mennyiben jelen föladatunkra szükségesnek látjuk.

Merész veszekedők maguk között az Amerikában élő apró deliczék — Trochylus, — melyeknek legkisebb faja nem nagyobb a dongó méhnél. Kicsinyeiket fölfüggesztett zacskóidomu fészkeikben ügyesen rejtik el elleneik elől. — A szén-czinke — Porus major — minden szelid természete mellett is, fogságban gyilkos hajlamot árul el s más madarakat megtámadva agyukat szívja ki.

A házi fecske — Hirundo urbica — a fészkébe hatolt verebet kizavarja. Többször tapasztalták, hogy ha a veréb a fészekből nem tágitott, társait föllármázva oda hivta. A legnagyobb buzgalommal tapasztották be sárral a fészek nyilását s az idegen tolakodót bentfulasztották. Később a lyukat ismét kibontották s a döglött madarat kidobták.

A jegér — Alcédo — aknász természetéről ismeretes. A meredek partokon csőrével csatornát ás magának s hátul kemenczeidomra tágitja fészke számára. Különben jól érti az orvvadászatot is a halak ellen lyukából vagy a sziklákról. A ganály — Lestrix — maga nem vesződik a halfogással, hanem a sirályoktól orozza el.

Ravaszok, leselkedők s tolvajjellemüek a gébicsek is. A szürke zörgébics — Lanius excubitor — még a nagyobb szárnyasokat is megtámadja, p. o. a foglyot, különösen ha az törbe került, sőt még a solymot is elzavarja s azt mondják, hogy kenyéririgységből az apró madarakat sajátságos hangon figyelmezteti közeledő ellenfeleikre.

A bajnok vibicz — Tringa pugnax — hímjei tavaszszal szüntelen veszekednek egymással s bár társaságban repülnek, de mihelyt leereszkednek, ismét folytatják a küzdelmet. Alattomos utonálló a braziliai sólyom — Falco brasiliensis, — bevárja mig valaki a madarat lelövi s azután gyorsan fölviszi magával a levegőbe.

A hattyulúd — Anser cygnoides — Tula táján még a küzdtéren is szerepel, mint a kakas Angliában. Mindegyik gunár mögött egy-egy lud áll, nyakát annak hátára téve, s hangjával mintegy biztatva. — A fürjeket hajdan Athenben és Rómában szintén használták viadalokra, sőt Khinában és Nápolyban ma is használják. Oly dühösen küzdenek, hogy egymást ölik meg, ha szét nem választják őket.

A közönséges nyarga — Struthio Camelus — a baleari szigetek hajdani parittyásaira emlékeztet. Nagy köveket messze elhajit maga után s erős hátsóval veszedelmesen rúg.

A denevérek közt legvérszomjasabb a lidércz hártyor — Vespertilio vampyrus. — Éjszaka alvó emberekre és állatokra száll, véröket kiszivja s ez alatt szárnyaival legyezi őket, hogy föl ne ébredjenek.

A ragadozók között az indiai csuszma — Herpestes mungos — mint kigyóirtó ismeretes, s ha ritkán megtörténik, hogy a kigyó megmarja, azt mondják, gyökerekkel gyógyitja magát. — A torkos falók — Gulo borealis — az éjjeli portyázást gyakorolja s a fákon leskelődve, az alant elmenő irámokra ugrik. A fiahordó — Didelphys — ha veszély fenyegeti, erszényébe szedi föl fiait, de a baromfi udvarban igen otthonosan érzi magát. — A hörcsög — Cricetus — haragos, marakodó, kényindulatu, legyőzött elleneit felfaló állat s a mellett a fösvénység valódi jelképe. Életeskamarájába még nőstényét sem ereszti be s ez a példát utánozva, fiaival mint leggonoszabb ellenségeivel bánik.

A hangyász — Myrmecophaga — a hangyák és termeszek kérlelhetlen ellensége, halmaikat erős karmaival fölszaggatja és az előrohanó rovarokat hosszu ragadó nyelvével fölszörpöli.

A mezei nyulak — Lepus timidus — bizony nem dicsekedhetnek hősiességökkel, a párzás ideje alatt mégis hevesen küzdenek egymással. Különben a megsemmisitő küzdelem a nőstények birhatásaért igen gyakori az emlősöknél, különösen az oroszlánok, macskák és a szarvasok között. Az oroszlán sörénye, a szarvas agancsa, részint védő, részint támadó fegyverek, melyek a küzdelem folytán alkalmazkodás által lassanként kifejlődtek. Egy agancstalan szarvasnak mindenesetre kevés kilátása lehet utódokra. — Hasonló okból támadják meg egymást az ormányos fókák is — Phoca proboscidea. — Első lábaikra állva szemben foglalnak állást és sokszor vak dühökért szemeikkel lakolnak; a nőstények pedig mind ezt közönösen nézik.

A medvefóka — Phoca ursina — rendszeres csatát ív, a legvéresebbet nőstényeért, nem engedi tartózkodási helyét sem s a béke helyreállitása végett is fegyveresen lép az övei közé. Ha kölykét vész fenyegeti, apja bátran védelmére siet s az anyának értésére adja, hogy vigye el gyorsan; ha nem fogad szót, ugy vágja a sziklához, hogy egészen élettelenül terül el, s midőn magához tér, oda csuszik lábaihoz, mintha bocsánatot kérne. Ha a fóka a küzdelemben csak egy lépést hátrál is, a többiek össze-vissza tépik; de ha valamelyik a földre terittetik, a nézők — mint jó kenyeres pajtások, segitségére sietnek. Már neveltetésök is harczias. Az anyák kicsinyeikkel csordánként hevernek a parton s maguk rendesen szundikálnak, mig fiaik egymással játszanak s viaskodnak. Az apa szemmel kiséri őket, de ha nagyon is keményen veszekednek, morogva közéjök lép és szétkergeti őket. Elismerése jeléül meg is nyalja a győztest, azután a földre löki s örülni látszik, ha vele komolyan ellenkezni merészel.

Sajátságos védfegyvere van az amerikai görénynek — Mustella zorilla. — Ha üldözik vagy ingerlik, büdös nedvességet lövel ellenfelére. Ennek büze oly dögleletes, hogy az embernek előáll lélegzete, a kutya pedig földbe dugja orrát s még azután sem győzi eléggé dörzsölni. A kit ezen állat beszennyez, sokáig kell kerülnie az emberek társaságát s folytonos mosás és tisztogatás mellett is csak hónapok mulva szabadulhat meg a szagtól. E nedvesség a hosszu fark alatt levő mirigypárban van, szine sötét sárga s az állat 18 lábra is képes ellőni.

Szemlénk kiegészitése végett, mint tábori orvost kell megemlitenünk a vörös bőgönczöt — Stentor seniculus. — Oexmelin mondja, többször volt bámuló szemtanuja, hogy a megsebesült társukat körülvették, ujjaikat vizsgálódva sebére helyezték. Látva a sok vérnek elfolyását, a sebet összetartották, mig a többiek faleveleket hoztak, megrágták s ügyesen annak nyilásába tették. Többen azonban kétségbe vonják, hogy valósággal ily sok növénytani ismerettel birnának, s hogy az alkalmas füveket fölkeresve fölhasználhatnák.

A majmoknak szintén nagy hajlamuk van a rablásra. Egész sereggel gyülnek össze a kertek kifosztására intézett kirándulásaik alkalmával. Egyet maguk közül előreküldenek, hogy kémlelje ki, nem fenyegeti-e őket valami veszedelem. Ha nincs mitől tartani, a kém jelt ad s az egész sereg megindul rejtekéből. Mihelyt az őr valamit észrevesz, harsány hangjával a többieknek tudtul adja s a legnagyobb gyorsasággal térnek vissza. Mikor a nagyobb állatok elől menekülnek, port hintenek azok szemébe.

Ugy látszik azonban, hogy az állatok hadászati képessége legmagasabb fokát érte el a páviánoknál, — s itt már a számolási tudomány alapelveivel találkozunk. A délamerikai földmivelők gabnaföldeiken kis őrházakat állitottak, hogy onnan a pusztitani el-ellátogató hivatlan vendégeket lelövöldözzék vagy elüzzék. Ha a páviánok észreveszik, hogy az őrházba emberek rejtőztek, nem közelednek, hanem várakoznak alkalmasabb időre. Az emberek, garázdálkodó látogatóiknak érzékeny leczkét ohajtván adni, cselhez folyamodnak, mely az ellenséges támadók megfigyelt számolási tudományán alapszik. A páviánok számfogalma csak kettőig terjed. Ha két ember a házikóba rejtőzött és az egyik kimegy, akkor a rablók tudják, hogy a másik még bentmaradt s nem közelednek. De ha három ember megy be és kettő távozik, akkor azt hiszik, hogy már senki sem maradt ott és gondtalanul rohannak a vetésre — a veszedelembe.

Miután az állatok küzdelmeinek s csatáinak tanui voltunk, emlékezzünk meg azok sirásójáról is. Egy rovar viseli e tisztes hivatalt, szomoru hivatásától nyerve nevét is, s ez a dögész — Necrophorus espillo. — Mihelyt valahol a mezőn vagy a kertben döglött egeret, békát vagy átalában valami hullát fedezett föl, többen gyülnek oda s először megkerülik, majd a földet vizsgálják meg alatta. Ha kövesnek találják, fölemelik az állatot s löktetve tovább tolják, mialatt majd elől, majd hátul emelik. Ha ellenben kedvező a talaj, a legnagyobb mohósággal ássák föl prédájuk alatt, ugy hogy lassanként az igy támadt gödörbe sülyedt alá. Nehány óra alatt egy egeret több láb mélyre takaritanak el; nagyobb állattal levén dolguk, csak annyit, a mennyit épen elszabadithattak a többi testrésztől. Kisérletképen a döglött állatot fonállal oly módon erősitették egy vesszőre, hogy ne eshessék a gödörbe. Ekkor először megásták a lyukat s azután addig aknáztak a vesző alá, mig az is kidőlt.

Ezzel szemlénket bevégeztük volna. Ha itt-ott tárgyunktól talán kissé jobban eltértünk, ezt különösen azért tettük, hogy kimutassuk, miszerint valamely állat legcsekélyebb szervi változatai is a többi élőlényekkel s különösen pedig ugyanazon fajbeli egyedek ellen folytatott versenyben mily előnyt képesek nyujtani, — s mig a mesterséges tenyésztésnél az emberek tervszerüleg működő akarata segiti elő a szaporodást: a természetes tenyésztésnél a küzdelem és verseny mozditja elő azon állatok szaporodását, melyek egy vagy más tekintetben a többieket felülmulják.

Utazás a tenger alatt.

— Első rész. —

IX. fejezet. — A tenger munkásai.

Még aznap, decz. 11-kén megpillantották Pomotu szigetcsoportot, ez archipelagust, mely a déli szélesség 13° 30′ és 23° 50′ — s a nyugati hosszuság 125° 30′ és 151° 30′ közt terül el, számos apró szigeteivel, a melyek mind madréporikus alkotások.

A madréporák, melyeket jól meg kell különböztetni a koralloktól, mész-rakodványnyal bevont test-állománynyal biró, mikroskópi parányságu állatok, melyek milliárdonként csoportban laknak kis czelláikban s testök váladéka vagyis lerakodványa az a polyp-ház, melyből szikiák, szigetcsúcsok s végre szigetek lesznek. Milne-Edwards alkotásuk különbségei szerint öt válfajt különböztet meg közöttük. Működésük is különböző. Némelyek gyürü alaku falat emelnek, mely egy kis tavat zár körül, mások szikiagátokat, melyekbe keskeny fjordokon van bejárás; ilyenek az uj-kaledoniai és a pomotu-szigetcsoportiak. Végre mások reczés partokat képeznek, magas meredek falakkal, melyek mellett az oczeán tetemes mélységgel bir. Eleinte azt hitték rólok, hogy valamely, a tenger fenekén kiemelkedett vulkánszerü szikla csúcsa vagy krátere szolgál nekik alapul, mely csak kevéssel van a tenger szine alatt s melyre aztán rakodnak. De ujabban a Darwin elmélete rólok az, hogy e polypok a tenger szinének mozgékony rétegeiben fejlődnek ki legjobban, s mindig felső részeikkel készitik maguk alá a lerakodást, mely aztán rendre-rendre lejebb sülyed sulyánál fogva. Igy magyarázza Darwin egész szigetcsoportok képződését a parányállatok működése által. S a lassu emelkedés, melyben e működésnél fogva a Csöndes-tenger e szigetdús részének a feneke van, azt fogja végre is eszközölni, hogy a most szétszórt, s különböző csoportokat alkotó számtalan szigetek egy uj, összefüggő kontinenssé fognak összeforrani — mely Uj-Seelandtól és Uj-Kaledoniától a Marquise-szigetekig terjedend.

— „Mennyi idő kell erre?“ kérdé Conseil, urától, ki ez elméleteket nagy kedvteléssel fejtegette előtte.

— „Kétségkivül sok, barátom. A tudósok egy száz év alatt egy nyolczadrész hüvelyknyire teszik e madréporikus falrakodmányok emelkedését. S igy e szigetek rakodása mostanig 192 ezer évet vett igénybe, — a mi ugyancsak meghosszabbitja a teremtés bibliai napjait, — melyek alatt egyébiránt nem is napok (egy nap feljöttétől a másikig), hanem tetszés szerinti tartamu évszakok értendők.“

Mikor a Nautilus másnap ismét a vizszinére jött föl, a Clermont-Tonnerre nevü érdekes sziget állt előttök, melyet 1822-ben fedezett föl Bell kapitány, a Minerva hajón. A lacsony, erdős sziget, dús növényzettel. Hogy került az e tengerből alig kiemelkedett zátalag rakodványra, mely mint a teremtéskori föld „puszta és kietlen“ vala a tengerből kibukkantakor? A tenger, a mint első dagályaival átrohant fölötte, hagyott valami kis iszapüledéket rajta. Egyszer egy szem mag, melyet a vihar valamely régi szigetről ide hozott, esbetett ez iszapba s kikelt rajta. A tengeri halhullák és vizi növények rothadása képezte humusának első rétegét. Rendre-rendre szaporodott rajta a növényzet s az első fasudárra valami vándor-madár leült, tán fészket is rakott. A szél néhány rovart is sodort oda. Mikor füve már dús volt, teknősbékák másztak ki a tengerből, hogy belerakják tojásaikat. S végre az állati és növényi tenyészet látása ide csalta az embert is, a ki elhozta házi állatait s hasznos növényeit. Most már a sziget lakott és müvelt. Igy terjed a száraz föld világa, a tenger gyermekeinek kegyelméből; ezek az igazi „Tenger munkásai.“

Estére Clermont-Tonnerre is elmaradt a távol ködében s a Nautilus áthaladt a Bak-tériőn, a 135 hosszusági foknál és egészen megfordulva, északnyugati irányt vett. Deczember 15-kén a Társaságos-szigetek csoportja mellett ment el, s látta a bájos Taiti szigetet, a Csöndes-oczeán e királynéját. Vizei pompás halakat szolgáltattak a Nautilus asztalára: köztök egy kitünően izletes tengeri kigyót, az u. n. munerophist is.

A Japáni-tengeren megjegyzett pontról kezdve már 9000 teng. mföldet haladtak, mikor a Tonga-Tabú szigetcsoporthoz értek, a hol az Argo, Port-au-Prince és Duke-of-Portland hajók lelték volt vesztöket s a Hajó ok szigetcsoportjához, a hol De Langle kapitány, a La Peyrouse barátja megöletett. Innen a Viti szigetcsoport következett, a melynek vad lakói az Union hajó matrózait s Bureau kapitányt, az Aimable-Josephine parancsnokát összekonczolták. Ez egymást sürün érő szigetcsoportokat először Tasman fedezte föl 1643-ban, tehát épen abban az évben, mikor XIV. Lajos, a „Nagy Király“ született, és

Toricelli a légsúlymérőt föltalálta; a három esemény közül vajjon melyik hajtott legtöbb hasznot az emberiségnek. Itt aztán Cook 1774-ben, d'Entrecasteux 1793-ban, s végre Dumast d'Urville 1827-ben egészen tisztába hozta e szigettenger szövevényes térképét. A Nautilus az osztrigáiról oly hires Wailea-öböl felé hajtott, mely a Dillon kapitány borzasztó kalandjai szinhelye volt, a kinek sikerült a La Peyrouse hajótörésének rejtélyét földeriteni, a ki — mint közönségesen tudva van — két hajójával a Boussole-lal és az Astrolabe-bal a Vanikoro-szigetek közt szenvedett hajótörést.

Utasaink deczember 25-én, karácson éjszakáján haladtak át az uj Hebridák közt, melyeket Quitos födözött föl még 1606-ban, de nevöket csak Cook adta 1773-ban, s melyeknek csoportja kilencz nagy szigetből áll és százhusz teng. mföldnyi tért foglal el. Decz. 27-én Nemo kapitány, ki egy hét óta ismét nem volt látható, maga lépett a szalonba, a hol tanárunk a térképet tanulmányozta, hogy segédje helyett megjelölje a helyet: hol járnak. Szónélkül tette ujját a térkép egy pontjára, a hol ez volt irva: Vanikoro.

E név villanyos hatást gyakorolt a tanárra.

— Hogyan? Kiálta föl — oda érünk már, a hol La Peyrouse elveszett?

— „Ott vagyunk már“, felelé a parancsnok.

— „S mit tud ön a La Peyrouse sorsáról?“ kérdé Nemo kapitány Aronnax tanártól.

— „A mit Dumont d'Urville tisztába hozott s a mit mindenki tud.“

— „S nem lenne szives elmondani nekem, a mit mindenki tud?“ — kérdé tovább nem minden gúny nélkül.

A tanár röviden ismételte a La Peyrouse történetének köztudomásu részleteit, melyek legrövidebb vázlata nagyjában a következő.

La Peyrouse és társa L'Angle kapitány XVI. Lajos megbizásával 1785-ben indultak a föld körülhajózására két hajóval, a Boussole- és az Astrolabe-bal, melyek többé nem tértek vissza. — 1791-ben a franczia kormány, méltó aggodalomban irántok, két hajót küldött keresésökre, a „Recherche“ és „Espérance“ nevüeket, melyek Entrecasteux parancsnoksága alatt szeptember 28-án indultak meg Brestből. A parancsnok, két segédtisztjével s nehány matrózával együtt oda veszett, de a keresetteknek semmi nyomát nem találta. Nem is tudtak semmit rólok, mig több mint 30 év mulva Dillon, a Csöndes-tenger régi hajókázója találta föl az elveszettek első kétségtelen nyomait. 1824. május 15-kén ugyanis az Uj-Hebridák közt hajóztában, egy fatörzsből vájt csolnakban egy kalózzal találkozott, s attól egy ezüst kardmarkolatot vett meg, melyen vésővel metszett betük voltak; az ember azt állitotta, hogy hat évvel ezelőtt Vanikoro-szigetén járva, két európaival találkozott, kik sok évekkel azelőtt hajótörésből menekültek s azóta folyvást ott tartózkodtak. Dillon kitalálta, hogy e nyomok a La Peyrouse vállalatára vezetnek, el is akart menni Vanikoróba, de egy vihar ellenkező irányba sodorta. Kalkuttába érve, az ottani kormányzó érdeklődését föl tudta költeni s az uj hajót küldött ki, melyet — az előbbi hason czélu nevére ismét „Recherche“-nek („Keresés“) neveztek el. Dillon is vele ment, s 1827. julius 7-én kötött ki Vanikoróban, a hol a hajótörés számos maradványára talált, mint vaseszközökre, horgonyokra, tört üvegekre, kőlövegekre, egy tizennyolcz fontos ágyugolyóra, nehány csillagászi műszer töredék darabjaira, s egy réz-csöngetyűre, melyen e fölirás állott „Bazaine m' a fait“ („Bazaine készitett“) — a mi a bresti arzenal öntődéjének volt 1785 körül a jelirata. Nem lehetett semmi kétség, hogy igaz nyomon vannak. Ezzel Dillon visszafordult, kikötött Kalkuttába s onnan 1828. nyarán Franczia országba ment, a hol X. Károly által igen kedvezőleg fogadtatott.

E közben Dumont d'Urville, mit sem tudva a Dillon fölfedezéseiről, megindult másfelé, keresni az elveszettek nyomai. Hobart-Townban hallotta meg a Dillon által elért eredményeket. Más tudósitásokat is kapván, melyek azonban kevésbbé voltak megbizhatók, a Dillon nyomain indult el. Hajója, melynek — mint a La Peyrouse egyik hajójának, szintén „Astrolabe“ volt a neve, 1828. február 12-én érkezett Vanikoro elé, de körüljárva az egész szigetet, csak 20-ikán vetett horgonyt a vanoui kikötőben, a honnan Dillon azelőtt csak nehány hétel távozott volt el, s a hol most a Nautilus lebegett. Tiszteivel kiszállt a szigetre s ott kezdette kutatásait és vizsgálatát. A benszülöttek, talán mert bünösöknek érezték magukat Peyrouse irányában s félve, hogy Dumont annak megboszulására jő, eleinte mindent tagadtak, s csak több napi igyekezet után, ajándékokkal s édesgetésekkel voltak vallomásra birhatók. Ekkor Jaquinot urat, a Dumont d'Urville segédkapitányát a hajótörés szinhelyére vezették. A Pacou és Vanou sziklapartok közt, alig nehány ölnyi viz födte a tört hajók romjait, melyeket az „Astrolabe“-nak sikerült felszinre vontatni onnan.

A benszülöttek azonban azt is vallották, hogy La Peyrouse maga nem veszett oda hajóival, hanem azok elvesztése után egy kisebb hajót szerelt föl s azzal ismét utra indult; hova? nem birták megmondani.

UTAZÁS A TENGER ALATT: La Peyrouse papirjai.

Eddig tart, a mit a világ La Peyrouseról tud. S ezt ismételte Aronnax tanár röviden.

— „S mi lett belőle tovább?“ — kérdé Nemo kapitány.

— „Nem tudni,“ — felelt a tanár.

A parancsnok erre mit sem szólt, hanem a nagy szalonba vezette vendégét. Egyszersmind a Nautilus nehány ölnyire a viz alá süllyedt s a nagy oldalablak vaslemezei megnyiltak. A tanár az ablakhoz rohant, s a tenger-fenekén, a korall rakodmányok közt, melyek zöld tengeri mohokkal és füvekkel voltak bevonva — egy már rég összetört hajó maradványait pillantotta meg: ágyukat, vasmacskákat, s számos hajó készületeket.

— „Most figyeljen rám, kezdé Nemo kapitány s hallja meg tőle m az igazat. La Peyrouse parancsnok 1785. deczember 7-kén indult el „Boussole“ és „Astrolabe“ két hajójával. Először Botany-Bayben vetett horgonyt, aztán összejárta a Barátságos-szigeteket, Uj-Kaledoniát, onnan Santa-Cruznak fordult, s kikötött Namoukán, a Hapai-csoport egyik szigetén. Innen a vanikorói korall-rakodmányok közé tévedt, melyek, mint láthatja, nagyon csekély mélységben fekszenek a viz szine alatt. A „Boussole“ elől járván, fenakadt a déli parton. Az „Astrolabe“ segitségére sietett, de szintén ugy járt. Az első hajó csaknem egyszerre szétzuzódott. A második, szél alá kerülvén, még nehány napig ellentállott a törésnek. A benszülöttek meglehetős jól fogadták a hajótörteket. Ezek kiszálltak a szigetre s ott megtelepedve, a két nagy hajó darabjaiból egy kisebbet állitottak össze. Nehány matróz önként ott maradt Vanikoróban. A többiek, bár betegen s elgyöngülten, utra keltek La Peyrouse-zal. A Salamon-szigetek felé tartottak — s ott a Csalódás- és Engesztelés nevü veszélyes sziklafokok közt fennakadva, mindenestől oda vesztek.“

— „S honnan tudja ön mindezeket?“

— „Nézze, mit találtam a hely szinén.“

S Nemo kapitány egy kis vasszekrényt vett elő, rajta Francziaország czimere kiverve, s az egész, a sósviztől összerozsdásodva. A mint kinyitotta, meglehetősen megroncsolt és sérült, de átalában még olvasható irat-csomag, megsárgult papiron, feküdt benne. Ott volt a tengerészet miniszterének utasitása, rajta XVI. Lajos saját kezü jegyzeteivel; továbbá La Peyrouse jegyzetei a vele történtekről.

— „Ah! kiálta Nemo lelkesülten — ez szép halál volt egy tengerésznek! A korall-sir csöndes sir, s adja az ég, hogy én se fekügyem más sirban, mint abban!“

(Folyt. követk.)

Egyveleg.

— **Magyar tigris-vadászok.** A „Vadász és Versenylap“ közzéteszi b. Orczy Eleknek április 20-ról Kelet-Indiából kelt levelét, melyben egyik barátjának leirja első szerencsés tigrisvadászatát. A vadat fán guggolva várá, melyhez biztosabb mozgás végett puskája szijjával erősitette magát. Alig üté meg fülét a hajcsárok kiáltása, midőn harmincz lépésnyiről egy nagy tigrist látott a bozótból kiugrani és egyenesen feléje tartani. A tigris őt csak 8 lépésnyi távolságból vette észre, és ekkor hirtelen kanyarulattal el akart menekülni. Mig b. Orczy Elek helyzetét megváltoztatta, a fenevad már 30—40 lépésnyire volt töle; ekkor lött; az első golyó a tigris lábizületébe csapott, minek folytán összerogyott, de csakhamar fölemelkedve, tovább futott; a második golyó azonban bordái közé furódott, és az állat, noha a robbanó golyók roppant erejének ellenállva, még egy darabig elvánszorgott, elterült, hogy többé föl ne keljen. Másodnapra vadászunk szerencséje ismétlődött. Roppant magas fájáról csak hátba lőhette a tigrist, mely a szomszéd völgybe vonult vissza. Itt később Girard és Cz., kik elefántokon ültek, megtalálták és azon hiedelemben, hogy halva van, közeledtek feléje. A tigris azonban fölugrott, és iszonyu harczot kezdett a vadászok ellen, kik csak negyed óra mulva ölhették meg végképen. Az első tigris 9 láb 4 hüvelyk, a második 9 láb 1 hüvelyk hosszu volt; és minthogy az eddig lött legnagyobb tigrisnek 10 láb 1 hüvelyk hosszasága volt, e két állat a legnagyobbak közé sorolható.

·/· **Uj bolygó.** A százharminczhatodik bolygót a Mars és Jupiter közt levő bolygó csillagbsoportból nem rég fedezte föl Palisa csillagász Polában, Isztriában. E kis bolygónak, mely a Szüz csillagcsoportjában van, egész nagysága nem több egy jókora vármegyénél.

·/· **Közlekedés az Alpokon át.** Bár a Mont-Cenis-en keresztül vasut vezet, a régi alpesi utak igen keveset veszitettek hajdani forgalmi jelentőségökből. A mont-cenisi vasut elkészülése óta 1873-ig csupán a svájczi posták 173,104 utazót szállitottak át 1.393,000 franknyi szállitási dijért. Legtöbb utazó jár a Szent-Gotthárdon át vezető uton.

·/· **Fehér köszén.** Ez a legujabb fölfedezés Ausztráliában. Szétmállott köszénrostokhoz vagy tőzeghez hasonlit, mely finom homokszemeket tartalmaz. Könnyen ég s vakitó fényes lángja van. A fehér köszén nagy területeket borit be, s igy még bányászni sem kell azt, és mint az ausztráliai lapok irják, ott már nagy mértékben használják tüzelőszer helyett.

Problematikus existencziák.

(A kikről nem lehet tudni miből élnek.)

Minél nagyobb és népesebb lesz fővárosunk, annál több ellentétet tüntet föl, annál inkább találkoznak benne a végletek. Az egyik oldalon pompa, fényüzés, kényelem és édes semmitevés, a másikon egyszerüség, takarékosság, munka és szorgalom; itt szegénység, tengődés, fáradozás, kenyérhajhászás, ott munkahiány vagy munkakerülés, kinlódás, nyomor, melynek sarkába gyakran bűn és gyalázat lép... Kell-e még több és kirivóbb ellentét? A tekintélyt követelő dúsgazdagság mellett a kenyér után sovárgó szegénység, a pénzbecsét nem ismerő pazarlás mellett a nélkülözésig menő takarékosság, az élet tragédiájához illő komolyság mellett a legeszeveszettebb könnyelmüség, a legfényesebb erények mellett a legundokabb bűnök találhatók....

A ki fővárosunk társadalmi életét tanulmányozza s annak felső és alsó rétegeibe behat, mindenesetre oly részletekkel ismerkedik meg, melyek érdekessége dúsan jutalmazza fáradságát. Összehasonlitás után pedig bebizonyul, hogy a többi nagy városok társadalmi osztályai nálunk is egytől-egyig föltalálhatók.

Társadalmunk különböző osztályait s alosztályait egy rövid hirlapi czikkben ismertetni nem lehet. Különben is a szereplésre hivatott és tulnyomó osztályok sokkal ismertebbek, hogysem rólok ez alkalommal szólani kivánnánk, de azok, melyeknek léte csak a figyelmesb vizsgálót nem lepi meg, melyeknek létezési titkait ugyszólván ellesni kell, annál jobban megérdemlik, hogy a közönségnek bemutattassanak.

Utóbbiak közé tartoznak azok, kik vagyon, hivatal, munka és rendes jövedelem nélkül, még a hozzájuk közel állók előtt is megfoghatatlan módon szerzik meg kenyeröket, kiket azért valódi problematikus existenczináknak nevezhetünk.

Alig akad olyan fővárosi lakos, ki ily existencziával még nem találkozott volna. Kinek nem tüntek föl ilyenek a fővárosban? Mindenütt láthatók, mindenütt találhatók. A kávéházakban és vendéglőkben, az utczákon és boulevardokon, a közintézetek és a legfényesebb paloták környékén, a Duna-parton és a sétányokon, a városligetben és az Orczy-kertben, a boltok körül és a vásártéreken, szóval mindenütt találkozunk velök.

Önkénytelenül kérdjük: honnan veszik ez emberek ruháikat, hol táplálkoznak, hol hajtják le fejüket éji nyugalomra? Nálunk nincsenek menhelyek munkaképtelenek számára, nálunk nem állitott föl Rothschild báró párisi táplálkozási intézetéhez hasonló házat, nálunk nincsenek közalvó helyek, mint Berlinben vagy Londonban, hol egy-két garasért vagy penczért biztos hajlékot kap akármely jövevény. Annál csodálatraméltóbb tehát az emberek élete.

Párisban ily existencziák természetesen még nagyobb számban fordulnak elő; ott négyezernél több ember van, ki reggel, midőn fölkél, nem tudja még, hogy hol fogja délben és este éhségét csillapitani, teste fáradságát éjjel kiheverni, de a franczia fővárosban, hol annyi alkalom van a véletlen pénzszerzésre, hol ezer meg ezer idegen fordul meg, kiket egy kis „élelmesség“ segélyével könnyen lehet egy fél vagy egész frank erejéig kizsákmányolni, hol, miután a munkás és törekvő embereknek busás szerzeményük van és a gazdagok száma aránylag igen nagy, jut gyakran a munkátlanoknak is valami a szép szerzeményekből és a fölöslegig elég jövedelmekből: Párisban mondjuk, problematikus existenciák léte nem oly csodálatos, mint nálunk.

E rejtélyes lények külseje igen különböző. Némelyek valóságos dandyk, mások közönséges vagy épen siralmas kinézésüek. A finom uracsot játszók oly csinos öltözetet viselnek, oly fényes hengerkalapban járnak, az ember azt hinné, hogy Rothberger ruhatermei s Pórfi vagy Quentzer kalaptárai ingyen állnak rendelkezésökre. A kifogástalan nyakkendő csokra, mindennap friss virág-bokréta, finom séta-pálcza egészitik ki külső elegancziájukat. Mások kopott, de tiszta ruhában járnak, melyen látható, hogy szőrét már rég levette a kiméletlen kefe. Találni köztük egészen lerongyollott alakokat is, kikről nem tudni, koldusok-e vagy fukarok.

Sokszor magukra vonják figyelmünket henczegő modoruk, vagy meglepő foglalkozásuk, vagy váratlan megszólitásuk által. Azt véljük: hogy valami fertálymágnással vagy talán félbolonddal van dolgunk; pedig csalódtunk: az előttünk álló nem tartozik a mágnás-majmolók közé s még nem vesztette el az eszét, hanem egy problematikus existenczia, egy modern sphynx. Nem egyszer akartam az ilyeneket kikérdezni, létük rejtélyét megtudni; de végül, gondolám: van-e jogod hozzá, illik-e más titkába, mely rád nem tartozik, betolakodni.

A rendőrség figyelmébe hiába is ajánlanók ez embereket. A létezésnek és a kenyérkereseti mód szabad választási jogának sértése lenne az ügyeikbe való beavatkozás, s ha ennek daczára tekintettel arra, hogy a többi lakosságra veszélyesek lehetnek, a nagyobb rendőri vagy közigazgatási czél kedvéért e jogaikat nem respektálnák, kérdjük: hány és mily éber rendőrre lenne szükség, hogy e problematikus existencziák kipuhatoltassanak?

Sok esetben nem is lehet tudni, hogy ily élő rejtélylyel állunk szemközt, sokszor nem is gyanitjuk, hogy ilyennel ereszkedtünk beszédbe a vendéglőben vagy kávéházban, hogy ilyennek adtunk lakást saját hajlékunkban. Egy esetleges találkozás elég, hogy följogositsuk a köszöntésre. „Ki ez az ismeretlen?“ kérdik aztán. Válaszunk nem lehet rá egyéb, mint az, hogy: „magánzó.“ „Kivel társalgott ebéd alatt?“ „Egy ismerős ismeretlennel.“ „Mi a foglalkozása?“ „Nem tudom.“ „Ki lakik önnél?“ „Egy ur.“ „Mit mivel?“ „Nem mondta meg soha, de reggel távozik és este jő haza.“ Ezek a legtöbb esetben problematikus existenczián.

Ez osztálynak azon tagjai, melyek az iparlovagokhoz igen közel állanak és már külső megjelenésükkel is téves fogalmakat akarnak magukról adni, a Café francaisban, a Rosner-és Herein-féle kávéházakban, a farsangi idényben a nyilvános bálokon találhatók. A tőzsdében és a tőzsde körül is lehet gyönyörü példányokat találni, melyek itt az üzletek nemeihez képest a legkülönbözőbb szerepekre vállalkoznak, ugyhogy csak a börze-élet legapróbb részleteibe beavatottak adhatnának rólok föl-világositást. A szinházak körül, a „Schiffmannsplatz“-on, a király-utcza elején, a széna-téren és a lebujokban a legrongyosabbak fordulnak meg.

Különböző nemeiket elősorolni alig lehet. Legközönségesebbek a jó reggelt és jó estét kivánók, kik az utczákon járva, elegáns urak vagy hölgyek előtt kalapot emelnek s udvariason köszönnek, avagy a kinálkozó alkalomhoz képest idegeneknek cicerone szolgálatokat tesznek. Köszöntésüket mindenki megérti. A jutalom érte nehány garas; ajánlkozásukat pedig a legtöbb esetben nem szivesen fogadják, de azért ruházatukhoz mérten igénybe veszik és dijazzák.

A sápisták az előbbieknél kisebb jövedelemmel birnak. E szerencsétlenek pénztelen kártyások, kik mindenüket a „blatt“-ra tévén, többé már nem játszhatnak, de azért még sem tudnak megválni a kártyaasztaltól. Ők rendesebb vendégei a játékbarlangoknak, mint maguk a játékosok. Ha kell, estétől reggelig őrizik az asztalt, mert a „drukkolás“-ban találván kedvüket, valamelyik kártyás mellé telepednek s egy hatosért szemmel kisérik a többi játékost, hogy valamelyik „görög“ ne „paklizzon.“ — Volt alkalmam több ily sápistát ismerni. Arczuk a folytonos éjjelezéstől mindig sápadt, szemeik beesvék. Nevüket egy hatosból álló „sáp“-juktól veszik, de kártyakompánián kivül nem türik el. Öltözetük igen nyomoruságos. Jó napjok és ünnepjök csak akkor van, ha valamelyik játékos, kinek szolgálatokat tettek, nagyobb összeget nyer és a kártyások szokott generozitásával megvendégeli őket. Van ilyenkor aztán mulatság, lakoma, dinom-dánom, mely nem egy esetben azzal végződik, hogy a nyert pénznek reggelig nem marad se hire, se hamva. A sápisták nappal kávéházak zugaiban, sétányok lóczáin, nyáron a liget valamelyik árnyas helyén aluszszák ki magukat. Életük a legnyomorultabbnak mondható. Kenyérkereseti módjukat a rendőrségnek köszönhetik, mely még akkor is, midőn záróra volt behozva, nem tudni protekczió vagy más indokból, megengedte néhány kávésnak és vendéglősnek, hogy helyiségöket egész éjjel nyitva tarthassák, és igy menhelyet nyujtsanak a kártyásoknak és a sápistáknak.

Az igérvény-árusok szintén a problematikus existencziák közé sorolhatók. Ezek minden nyilvános helyen megfordulnak és boldognak boldogtalannak kinálják utolsó igérvényüket, de mindig az „utolsót“. Nehány hatosból álló nyereségükért annyit beszélnek az embernek a szerencséről, a főnyereményről, a lehetőség és bizonyosságról, hogy — kivált vidékiek — végre rászánják magukat és nem annyira nyerészkedési vágyból, mint inkább könyörületből veszik meg a kezükbe tolt igérvényt, mely ugyis az „utolsó“.

Igen érdekes sphynx található a Café-francaisban. Lépjünk ide be, hogy találkozzunk vele. Alig ülünk egy ablak melletti asztalkához, máris közeledik hozzánk egy tisztes kinézésü öreg ur. Mi kivánesian nézünk rá és várjuk megszólitását. „Uram, szokott a lutriba tenni?“ kérdi ő. „Ugy néha-néha; de mi köze önnek hozzá?“ „A legalaposabban kombinált számokkal szolgálhatok, melyeknél több mint valószinü, hogy nyerni fog. Kérem, tessék át-

venni e számokat (s itt zsebéből kivesz egy papirszeletet, melyen nehány tuczat szám áll), nem kérek értök semmit, csak tegye be a lutriba.“ Erre az önzetlen kérésre megnézzük Orlicé mester versenytársának kaballistikus számait. És miután ezzel elárultuk, hogy van bennünk hajlam a lotto-játékra, mohó-tudvágygyal kérdi az öreg ur: „—szabad tudnom, mennyit akar tenni uraságod?“ Ha mi aztán rászánunk egy-két forintot, ő azonnal eléáll hosszas tapasztalatokból meritett tanácsaival. — „Az első sorra, kérem, tessék 20 krajczárt, a másodikra, a harmadikra és a negyedikre is annyit, az ötödikre legalább is 40 krajczárt tenni. Ha kombinácziőm nem csal, ugy az utolsó sor lesz a nyertes, mert ebben oly számok vannak, melyeket már jó idő óta nem huztak ki.“

Igy ő, — mi pedig merően nézzük ez embert, ki saját játékdühét ki nem elégithetvén, egy képzelt magasabb sugallat hatása alatt vevőket szerez a kis lottónak, rábirja az embereket, hogy az ő kedvéért, az ő számaival játszanak.

— Kérem, minden esetre ambo-ternora tessék tenni; a seco-terno könnyen csal.

Ezzel, nehány hatost nyomva emberünk kezébe, fölkelünk az asztaltól és elmegyünk. A modern sphynx az ajtóig kisér, s bizonyos érthető titokszerüséggel suttogja, hogy a budai lutriba rakjunk. Mi aztán szépen felkeressük a legközelebbi lutrit s 1—2 frttal gazdagitjuk az államot. Midőn a lotto-bureauból kilépünk, ismét előttünk áll a rejtélyes ember és kérdi: vajjon csakugyan ugy tettünk-e, a mint mondta. Természetes, hogy miután az ő fölszólítása és rábeszélésére koczkáztattuk pénzünket, az ő tanácsait mindenben követtük. Az öröm és megelégedés érzete sugárzik a mi szerencsétlenünk arczán, midőn megnyugtató szavainkat hallja; és ezután, mint a kinek rendén van a szénája, látható nyugalommal és önérzettel megy rendes helyére vissza, hogy a legközelebbi huzásig — drukkoljon. Az eredmény nem ritkán nehány, fáradságot nem érdemlő ambo. Emberünk fölkeres. Örül és gratulál. És midőn meg akarjuk jutalmazni, azt mondja: — Nem kérek sem többet, sem kevesebbet két forintnál, ez az én dijjam. Kérem, tessék máskor is tenni.

Igy tesz a mi problematikus existenczián napról napra, évről évre; igényei csekélyek, szerény modora rendes klientelát szerez neki; ő a legkevesebbel is beéri és bizonyára azon tudatban van, hogy „helyét betölti.“ Származását, nevét nem kérdi senki; ha hosszas tengődés után valamely kórházban meghal, senki sem fogja tudni róla, hogy miből élt.

Egy másik, nem kevésbbé érdekes problematikus ember a korona-kávéházban látható. Tisztességes kinézésü. Maga a megtestesült becsület. Mielőtt a váczi-utczának látogatott helyiségében megtelepedett, nem tudni, mivel foglalkozott. Semmi készültséggel nem bir, csak irni és olvasni tud. Kinéha-néha betekint a koronába, ott láthatja őt örökké homályos zugban ülni. Közbe-közbe felkel, nézi a tekejátékot, majd egy hirlap után nyul, ásitozik és köszönget ismerőseinek. E furcsa individuumnak van egy igen fukar barátja! A különbség kettejök között az, hogy mig a mi emberünk olyan szegény, mint a templom egere, addig Harpagon uram dúsgazdag; mig a mi emberünk legalább irni és olvasni tud, addig barátja 60 éves kora daczára még mainap is csodálja mindazokat, kik az irás és olvasás roppant nehéz mesterségét elsajátithatták maguknak. A fukar aranyokban tartja pénzét. Szenvedélye gyönyörködni a szép sárga csikókban, s azért sohasem is váltja föl azokat; sőt még, a mennyire csak telik, házbéréből is szaporitja azoknak számát. Harpagon attól tartva, hogy mihelyt pénzét valamely intézetnél elhelyezi, keresztet is vethet rá, kész inkább háza szerény jövedelméből megélni, mintsem aranyait fölváltsa vagy kamatra kiadja; de azért mégis napról-napra kivánesi tudni, hogy mily árfolyam áll az arany- és papirpénz között. Ez okból állandó összeköttetésben áll a korona-kávéház rendes vendégével, ki nála mindennap megjelen.

— Nos, hogy állunk ma? kérdi a fukar.

— 5 frt 20 kr. Ugy olvastam a Lloydban.

— Beváltunk! s ezzel pénztárához lép, kivesz abból egy csomó papirpénzt, hogy a pénzváltóba vigye. Ha nincs mit beváltani, ugy a naponkénti bulletin az agióról arra szolgál az öregnek, hogy tudja, menynyit nyerne beváltás esetében. Természetes, hogy emberünk jelentéseiért bizonyos rendes havifizetést kap, melyből ugy a hogy, szerényen megél.

Az itt röviden ismertetett genre-okon kivül van még sok olyan, mely a becsülettel és erénynyel keveset törődve, szintén problematikus módon keresi kenyerét. Ezek egyideig játszszák a finom uracs szerepét és jobb körökben mozognak; de mihelyt lehull rólok az álarcz, mely a becsületesség látszatával takarta őket, aranjuezi szép napjaik letünnek és valamely fogház vagy fegyintézetben adatik nekik alkalom tetteik megbánására.

A problematikus existenciák eredete, ugyszólván mindenkor, nevelés és szakképzés hiányára, szenvedett veszteségekre, munkahiányra vagy henyeségre vezethető vissza. Mint más fővárosokban, ugy nálunk is folyton szaporodik számuk, a nélkül, hogy közvetlen eszközökkel megakadályozhatnók. Kivált öregeket, kitanult rókákat nem lehet többé rendes kenyérkereseti foglalkozáshoz visszaterelni; ők hozzászoktak a legbizonytalanabbhoz, sajátságos cynismusukkal beérik mindennel s öntudatlanul követik e latin életszabályt: „bene vixit, qui bene latuit.“ De ha már ezeket gyógyitani nem lehet, hassunk legalább közvetett eszközökkel a még javitható fiatalokra. Mihelyt látja a rendőrség, hogy gyerkőczök fölcsapnak a problematikus existenciák közé, szigoruan utasitsa azokat valamely rendes kenyérkeresetí módra. Csak igy lehet ez osztály szaporodását némikép meggátolni. **Dr. K. Gy.**

A hétről.

⊙ E hét eseményei a dunai regattával kezdődtek. Ugy is divat most, hogy az embert vizre viszik, egy vizi mulatság tehát nagyon időszerü. Csakhogy a viz felette ingerkedő elem, ha megharagszik, oda is befoly, a hol nem kellene. A vörös-inges matrózoknak is a nyakukba szakadt az eső, s igy nemcsak ők uralkodtak a viz fölött, de az is felettök. Ez meglehetősen csökkentette a különben szép látványt nyujtó mulatság hatását. Ahhoz járult, hogy a vizi ünnepély rosz auspicumok alatt vette kezdetét. A Koh-i-noor nevü könnyü csolnak, mely már több izben volt pályanyertes s most is mellette harczolt a legtöbb „esély“, — szerencsétlenül járt, még mielőtt versenyre kelhetett volna. Egy uszályhajónak a viz által ellepett lánczára bukkant s hosszában ketté repedt rajta. Igy hát a dijnyerés kilátása vizzé vált s csakugyan az lett a vége, hogy a Duna tükrén a versenyben megvertek bennünket a bécsi németek. Ezekkel hát nem jó lesz tengeri háborut kezdeni. De megvigasztalhatja elbusult nemzeti büszkeségünket az, hogy a bécsi gyepen meg a legnagyobb versenydijakat magyar urak nyerték, s e szerint fényesen helyreütötték a vitézségünkön esett csorbát. Csak igaz az a szólás-mondás, hogy a magyar ember lóháton születik, ne is tegyen föl hát a huszár-tempókban vele senki. Hanem a viz hátán bizony nem vagyunk mi otthon.

A magyarországi jogászok is e héten tarták ötödik évi gyülésüket. Szakkérdéseket tárgyaltak, s a mi a nagy közönséget is érdekelné, olyan kérdés csak egy merült föl. Az ugyanis, vajjon az évi gyülések ezentul is Budapesten tartassanak, mint eddig, — vagy pedig a magyar orvosok és természettudósok vándorgyüléseinek mintájára más városokban is tartathassanak? A többség a főváros mellett nyilatkozott; de a kik az ellenkező nézeten vannak, azt reményik, hogy jövőre, midőn e kérdés ujra fölmerül, ők lesznek többségben.

A legnevezetesebb eseménye e hétnek az akadémia évi nagygyülése, melyről lapunk más helyén találnak értesitést olvasóink.

A magyar tud. akadémia idei nagygyülése.

(Május 27.—28-án.)

Az akadémia idei nagy gyülése sok tekintetben érdekesebb volt a szokottnál. Hazánk legérdemesb élő történetirója, nagy sikerü munkálkodásának elismeréséül, kétszeres koszoruval jutalmaztatott; a pályázatok általában sikereseknek bizonyultak; uj pályázatokra egyes tagok szokatlanul tetemes összegek kitüzésével járultak az akadémia e részben elég korlátolt pénzerejéhez. Csak a tagválasztások ütöttek ki rendkivül soványul. Kivált a második osztály volt fukar elismerésének koszorujával. De, bár oly férfiak mellőzését, mint Keleti Károly a rendes tagságra, fájlaljuk is, mégis jobb szeretjük a tul-szigorból, mint a tul-engedékenységből, vagy épen pajtáskodási kedvezésből elkövetett hibákat. Inkább akarjuk, hogy egy-két érdemes mellőztessék, mint hogy tiz-husz kétes érdemü megválasztassék. Amazok a jövő évben helyre hozhatók—, emezek helyre hozhatatlan hibák.

De menjünk sorban.

I.

Az osztályok előértekezletei — máj. 26-dikán — elkészitvén a nagyülés munkáihoz az anyagot, a rendes nagygyülés **első napja**, május 27-én, a jutalmazásoké volt.

Az **I-ső osztály** az egy év alatt megjelent legjobb (szorosan nyelvtudományi) értekezésnek kijáró — csak 15 aranyos — Sámuel-dijat ezuttal, két egyenlő becsü s kitünő jeles értekezés — Sziládi Áron: „A nevekről“, és Joannovics György: „A nek névragról“ — közt nem tudta odaitélni; azért felkéri az igazgatótanácsot, a csekély jutalom megkettőztetésére, hogy igy a két egyenlő becsü értekezés mindenikét lehessen jutalmazni.

A Nádasdy-dij (ezuttal 200 arany) epöszi jutalom három pályamű közül a „Salamon“ czimü tört.-költeménynek jutott, mely a magyar királymondakör egy részét dolgozza föl. Jeligés levelében Szász Károly neve tünt ki.

Uj jutalmak ez osztályban:

1. Révay Miklós életrajza s munkáinak kritikai méltatása. Horváth Mihály és Fraknói Vilmos adományából 50—50, összesen 100 arany pályadijra.

2. Az idénki nem adott Karácsoni (200 ar.) dij, a közelebbi vigjátéki pályadijhoz (1876.) csatolva: felsőbb vigjátékra tüzetik ki.

Végre a Fogarasi János rendes tag által négy évre fölajánlott 5—500 frt idéni járadéka, melyhez az akadémia is 500-zal járul, Bálinth Gábornak adatik, hogy utazása nyelvtudományi eredményeit földolgozhassa.

A **II-dik osztály** a 200 aranyos nagy jutalommal, valamint a Szilágyi-alapitvány 10 évi kamataiból gyült 1200 frtos jutalommal is, Horváth Mihály történet-irodalmi működését kivánja méltányolni, melynek ez évkörre eső nagy termékei; az ujabban nyolcz kötetben megjelent Magyarország történelme; továbbá az ehhez csatlakozó Huszonöt év és Függetlenségi harcz története. Az akadémia szives éljenzéssel s örömmel nyujtotta az ősz történettudósnak a megérdemelt koszorut. A nagy jutalomhoz évenként járuló mellékjutalom, az 50 aranyos Marczibányi-dij Szabó Károly jeles művének, a „Vezérek korá“-nak itéltetett oda.

A pályázatok ez osztályban is sikerültek.

A 100 aranyos Lónyay-dijra, mely a keskeny vágányu vicinál-vasutak fejtegetésére volt kitüzve, 5 pályamű érkezett, melyek közt rosz egy sincs. Jutalomra az I. sz. érdemesitetett, melynek jeligéjéből Szabó Gyula, műegyetemi tanár neve tünt ki. Ehhez legközelebb jár a 4; nem messze a 2. és 5. számuak; ezek is mind kiadásra méltók, s jeligés leveleik a szerzők jelentkezéseig félretétettek.

A Vitéz-jutalom (40 arany) Bonfin jellemzésére s forrásai kimutatására volt kitüzve. Nyerte három pályázó közül Hellmár Ágost, pozsonyi tanár.

A Sztrokay (100 aranyos) jogtud. jutalmat: „A bizonyitás elméletéről“, kitünőnek dicsért pályaművével, Zlinszky Imre, kir. tábl. pótbiró nyerte el.

A Dóra-jutalom (a vasuti különbözeti dijakról) a birálók hanyagsága miatt nem itéltethetett el.

Uj pályakérdések: a Sztrókay-dij (100 arany) „Az öröklött és szerzett vagyon közti jogi különbség“-re; Horváth Boldizsár adományából 100 arany „Az esküdtszéki intézmény“-re; az Oltványi-alapitványból 200 frt „A mohácsi vész előtti magyar egyházi zsinatok története“-re; végre a Vitéz-alapitványból (80 arany, kettős dij) „Az árpádkori külföldi kútfők méltatására“ tüzetett ki.

A **III. osztály** aratása volt a legszegényebb. Két hölgyalapitványi dija, egy vegytani pályázó nélkül, s egy ásványtani egy pályázóval ugyan, de siker nélkül maradt.

Uj jutalmat hirdetett:

a Vitéz-alapitványból (80 arany kettős dijra) vegyipari kérdéssel, és ugyanabból 40 aranyra, de melyet Korizmics László szintén 80 aranyra egészitett ki: „Az erdő-irtás és a talaj elfátlanitásának következményeiről.“

II.

A nagygyülés második napja, május 28-ka, a választásoké volt.

Mindenekelőtt, elegyes ülésben — melyben az igazgatótanács is részt vett — az elnökök három éves választása ejtetett meg.

A két elnök, Lónyay Menyhért és Csengery Antal, csaknem egyhangulag, ismét megválasztattak.

Az igazgatótanácsban két belső (akademikus) tagi hely levén üresedben, ezekre Trefort Ágoston tiszteletbeli és Ipolyi Arnold rendes tag választattak meg igen nagy szavazattöbbséggel.

Tagoknak választattak:

Az I. osztályban: lev. tagnak Keleti Gusztáv. Külső tagoknak: Müller Miksa, Lewes György.

A II. osztályban: rendes tagnak Nagy Iván. Levelező tagokul: Pauer Imre, Hegedüs L. Kandid. Külső tagul: Gneist Rudolf.

A III. osztályban: rendes tagul Hantken Miksa. Lev. tagokul Horváth Ignácz, Krenner József. — Külső tagokul: Cotta Bernát, Heer Oszvald és Rokitánszky.

Érzékeny jelenet fejlődött ki az I. osztály abbeli inditványára, hogy az összes akadémia fejezze ki hálaját Fogarasi Jánosnak a Nagyszótár szerencsés befejezéséért. Toldy az inditványt élénken ajánlotta, gr. Cziráky János igazgató tag pedig emlékérmet inditványozott Fogarasinak. Mindkét inditvány egyhangulag elfogadtatott, mire Fogarasi meghatottan köszönte meg az akadémia kegyes elismerését.

Az ünnepélyes ülés vasárnap d. e. 10 órakor lesz az akadémia disztermében. Tárgyai, a hivatalos előadásokon kivül, Thán Károly emlékbeszéde Liebig fölött és Pulszky fölolvasása az ujabb archaeologiai leletekről, különösen a trójai ásatásokról.

Az ünnepélyt a szokásos akadémiai lakoma fogja bezárni.

Irodalom és művészet.

— **„Ungarische Lyriker.“** Futólag emlitve volt már lapunkban, de szükségesnek tartjuk ujolag fölhivni olvasóink figyelmét Steinacker Gusztáv hazánkfia, most németországi, buttelstedti (Weimar mellett) evang. lelkésznek még ez év folytán megjelenendő nagy gyüjteményére, melyben az ujabb magyar lyrikusokat, Kisfaludy Sándortól kezdve maig, mintegy 80 költőt, több mint 200 költeménynyel, forditásokban, s egyszersmind életrajzi jegyzetekkel is, szándékozik a külföldnek megismertetni. Steinacker Gusztáv már régebb, részint Treumund álnév, részint saját neve alatt, mint jeles műforditó volt ismeretes; a mellett nemzetünk s irodalmunk ismertetése körül a külföldön nem lényegtelen szolgálatot tett s nem kis érdemet szerzett. Gyüjteményéhez, teljességben, legfőlebb a Kertbenyé (Album hundert ung. Dichter) volna mérhető, de reméljük hűségben s a forditás szépségében, jóságában a Steinackeré messze tul fogja haladni a Kertbenyét. Legalább az aláirási iven közölt mutatványok: (Vörösmarty epigrammja: Tüz és viz, Petőfi gyönyörü költeménye: Szeptember végén, s Szász Károlytól az Angyal és Ördög) erre engednek következtetni. Az általa közölt névsor, melyből tévedésből maradt ki nehány név (pl. Madách, Kriza, ki két költeménynyel lesz bemutatva, s a legujabb nemzedék nehány kiválóbb alakja: Benedek, Endrődy, stb.) — magába foglal az ujabb (e századi) lyrikusok közül minden valamire valót, az első rendüeket pedig több darabbal s minden oldalról. Toldalékul a „Magyar kortársak dicscsarnoka“ czimü eredeti költeményei szerzőnek, hazánk legjelesbjei (Széchenyi, Deák, Kossuth, Eötvös, Batthyány, Toldy stb.) ünneplésére. Aláirni lehet a Grill- (előbb Geibel)-féle könyvkereskedésben, vagy az ivtartóknál (szerkesztőségünkben is): aláirási ár 2 frt 50 kr. Ajánljuk olvasóink s különösen hazánk német ajku fiai és leányai figyelmébe.

— **„Kalauz** a magyar iparművészeti muzeum gyüjteményeihez.“ Ez czime egy 48 lapra terjedő kis füzetnek, melyet Pulszky Károly irt azok számára, kik az iparmuzeumi gyüjtemények egyes tárgyaival óhajtanak megismerkedni. A kis füzetben az egyes iparágak története is elő van advа. Ára 30 kr.

— **Dr. Weisz Józseftől** „A kül- és belvilág érzékelhető és érezhető létjelenségei“ czimü természet-bölcseszeti mü jelent meg, Tettey Nándor és társa kiadásában. Tagadhatatlanul eszmedús, de nehézkes előadásu munka. Ára a szövegbe nyomott 8 fametazvénynyel ellátott s 250 nagy 8-r. lapra terjedő könyvnek 2 frt 80 kr.

— **Currer Bell**, a Lowoodi árva hirneves szerzőjétől a „Vész-madár“ czimü regény a tengerész életből, jelent meg Kompolthy Tivadar forditásában, Debreczenben Csáthy Károlynál. A csinos kiállitásu 3 kötetke ára 2 frt 40 kr.

— **Táncsics Mihály müveiből** megjelent a nyolczadik kötet, mely „hit, papok, papák“-ról szól. Ára 2 frt 50 kr. Megemlitjük, hogy Táncsics müvei 24 kötetben fognak megjelenni, az előfizetési ár 20 frt, a mit 5 forintos részletekben is lehet küldeni szerzőhöz, tömő-utcza 2-ik szám. A kiállitás csinos és tömött.

— **A „Természettudományi Közlöny“** májusi füzete számos apróbb közlemény mellett két nagyobb czikket tartalmaz: „A bécsi világtárlat drágakövei“ Szabó Józseftől; „A természettudományi és mathematikai irodalom áttekintése 1778-tól 1873-ig.“ Szinnyei Józseftől. Ezen számitás összegezéseként a következő adatokat nyeri: 80 folyóiratban és 27 évkönyvben, összesen 693 irótól 2820 értekezés és 1171 apró czikk, illetőleg könyvismertetés jelent meg.

— **Szinházak.** A nemzeti szinháznál az utóbbi napokban a vidéki szinészet egyik legtehetségesebb tagja, Egressy Ákos vendégszerepelt, ki sokat tanult boldogult atyjától is. Eddig kétszer lépett föl, a Shakespeare „Macbeth“-jében, és a Laube „Essex gróf“-jában, a czimszerepeket játszva, gondos tanulmányozásokra mutató jó fölfogással. Helyes fölfogásának teljes érvényesitésére azonban nincs meg mindig a viteli erő oly mértékben, hogy egyenletes művészi alkotást nyujthatna. Egyik főbaja hangjának tompasága, a mi „Macbeth“ szerepében nagyon is kitünt. — Az operánál „Brankovics“ most a fővonező, melynek erőteljes, drámai festésü zenéje minden előadással jobban és jobban megragadja a figyelmet. — A hajdan oly hires tenorista Stéger Ferencz megszünt e szinház tagja lenni. Két év előtt tiz évre szerződtették 14,000 frtnyi évi fizetéssel, s nemsokára kitünt, hogy nincs többé semmi hangja. Most aztán kapott végkielégitésül 16,000 frtot s ezzel fölbomlott szerződése. — A budai szinkörben pünkösd első napján kezdte meg Bokody szintársulata az előadásokat, s már e hó 27-én egy eredeti uj népszinművet mutatott be: „Azapostolt,“ melyet Toldy István és N. N. irtak. A legutóbbi képviselőválasztásoknál volt szó egy ultramontán izgatóról, ki egy dunamelléki nagyobb városban ütött tanyát és csinált galibákat. Ugy látszik, ez szolgált „Az apostol“, megirásához anyagul. Ez az apostol, kit Rózsa Mátyásnak hivnak, mint ultramontán kortes, püspöki ajánló levelekkel ellátva izgat a nép közt, mig végre kiderül, hogy voltaképen csaló, okmányhamisító, ki már börtönben is ült. Az egész szerencsétlenül van szindarabbá dolgozva, s még komikussá sem tud lenni ez az apostol, hanem visszautasitó mindig. Előadni jobban is lehetett volna, mint a hogy előadták. Bokody társulata különben elég jól van összeválogatva. Nem nagy erőkből, de gyakorlott szinészekből áll, s az előadások összevágók. — A városligeti szinkörben, melyet tavaly Miklóssy épittetett, a jövő héten Völgyi szintársulata kezdi meg az előadásokat. E helyen sokkal többet rontottak már a magyar szinészet iránti érdeklődésen, hogy sem valami vérmes reményeket lehetne táplálni.

—

·/· **Uj zenemüvek.** Rózsavölgyi és Társa zenemü-kereskedésében következő zenemüvek jelentek meg: Szentirmay Elemér (Németh János): „Elemér Dalai“ — magyar dalok zongora kisérettel. Németh János a kizárólag nemzeti zenéket mivelő zeneirók között kétségtelenül dicséretre tarthat számot ugy szerzeményeinek száma, mint azok valódi magyaros zamata tekintetében. Az előttünk fekvő füzetben nem egy dal van, mely mondhatni, máris a nép vérébe ment át; pl. „Ez a kis lány azt hiszi“ kezdetü, mig mások, ha nem is oly népszerüek, de nem kevésbbé dicséretreméltó alkotásai tehetséges szerzőnknek. — Alföldi Imre: „Kondorosi csárda mellett.“ Csárdás átirat: (Ára 50 kr.) Kissé erőtetett, de különben eléggé sikerült átirat. Löw Józseftől két kisebb mü jelent meg: „Maiglöckchen“ és „Im Rosenmonat“ német czimekkel (áruk egyenként 60 kr.). Csinos könnyed modorban és nem épen hatástalanul irt szalon-darabok, e faj nem szokott üres-frazisokkal béllelt modorában. Czimlapjuk igen csinosan van kiállitva s ez is ér valamit.

Táborszky és Parschnál megjelent: „Mignon Potpourri“, C. Cramertől zongorára két kézre. (Ára 1 frt 20 kr.) A mi csak csinos, fülbemászó dallam van e dalmüben, mely nemzeti szinházunk müsorozatában már jó ideje és ma is első rangu helyet foglal el — mind megtalálható, és pedig ügyes s nem nehéz átiratban e Potpourriban, mely bizonyára kedves emlék lesz azok számára, kik Thomas Ambrus kellemdús Mignonját látták és hallották. — Tisza Aladártól szerkesztve megjelent zongorára: „Csikós vagyok, tágas puszták királya.“ (Ára 60 kr.) Szerző szokott szerkesztése modorától kellemesen eltérő gondos átiratban és a magyaros iznek lehető kimélésével; mit annyival szivesebben emelünk ki, mivel az ellenkező miatt nem egyszer voltunk kénytelenek Tisza A. ur ellen kifogásunkat hangoztatni. — A „Tánczok és indulók“ gyüjteményéből megjelent: Reinprecht A. „Adómentes“ rezgő-polkája. (Ára

**

50 kr.) Adómentes, mert régi kopott áru, ilyenért pedig nem igen szoktak adót vagy vámot fizetni. Ifj. Fahrbach Fülöp „Felköszöntés“ czimü rezgő-polkája (50 kr.); az eddigieknél nem kevésbé sikerült szerzeménye e fiatal tehetséges karmesternek, ki ezuttal már 93-ik művével örvendezteté meg Terpsichorét. Ugyanazon szerző „Nézz a világba“ czimü keringője (80 kr.) a Straussok jobb korára emlékeztet és gondosan kidolgozott mü, mely nem egy eredeti eszmét tüntet föl. Bayer F.: „Goldene Melodien Krone“ czimü zongoradalok-gyüjteményéből megjelent a 2. és 3. füzet (egy-egy füzet 80 kr.), mely valóban elismerésre méltó részrehajlatlansággal közöl dalokat a világ minden zeneiskolája vagy zeneiránya terméyeiből. Erkel és Verdi, Wagner és Offenbach, Weber és Donizetti testvéries egyetértésben ölelkeznek itt. Az átirat rendkivül könnyü modoru, a legkezdetlegesb kezdők számára — de ezek czéljaira ajánlható is. — Bogdán Sándor „Etelka“ polka-mazurja (60 kr.), elég tetszetős kis szerzemény, s minden tekintetben többet ér, mint Ferencz László „Maritta“ polka-mazurja (50 kr.).

Végül Charles de (!) Csáthy jeune-höz van egypár szónk Debrecine-be és pedig nem ma először. Ha már nem átallja magyar szerző (Charles Ballajeune) által magyar nőnek ajánlt, különben is tartalma után itélve épen nem exportra való, (otthon à Debrecine is alig elfogyasztható) elmeszüleményét franczia étiquette-el állitni ki és ugy küldeni világgá, kiméljen meg jövőre attól, hogy a rosz tartalom mellett még a világpolgáriasságot negélyező külszin miatt is boszankodni legyünk kénytelenek, meggondolván különösen azt, hogy Mr. de Csáthy à Debrecine él és árulja könyveit és kótáit; Debrecine pedig a „Departement de Bihar“ lelke és az Ungarthum berceau-ja lenne az „ethno- és geographie“ szerint.

— **Fellegi Viktor** „Apolló“ czimü zenemü. folyóirata ez évi folyamának 9. és 10-ik kettőszáma következő tartalommal jelent meg: 1. Pályanyertes magyar lassu, toborzó, és csárdások, id. Ábrányi Kornéltól. 2. Induló, Juhász Aladártól. 3. Rondo, (zongorára négy kézre) Schmidt Pétertől. 4. Le papillon (etude de salon), Zapf Antaltól. 5. Dal szöveg nélkül (hegedüre zongorakisérettel), Bella L. Jánostól. 6. Két régi magyar dal: I. Etele. II. Etelka. 7. Jászberényi emlék (polka-mazurka) Kiss Bélától.

Közintézetek, egyletek.

— **A jogászgyülés** volt a lefolyt hét egyik kiválóbb eseménye. Most már ötödik évben gyültek össze az ország minden részéből ügyvédeink, hogy a jogi életet illető elvi határozatokat hozzanak, s testületi megállapodással sulyt adjanak egy-egy eszme létesitéséhez. E hó 24-ikére érkeztek meg és este a „Hungaria“ disztermében ismerkedő alkalmatosságra gyültek össze. Másnap a városház termében volt a közös ülés, melyen Busbach Pétert választották elnöknek, alelnöknek pedig Nagy Józsefet N.-Váradról. Az elnök elfoglalván székét, az állandó bizottság tett jelentést, s érdekesen fejtegette a jogi élet terén fölmerült ujabb reformokat, noha — ugymond — az eddigi törvényhozási intézkedésekből még mindig hiányzik a tervszerüség. Élénk vita fejlődött ki a központi bizottság amaz inditványa fölött, hogy jövőre a jogász-gyülések helyét és idejét a bizottság határozza meg. Ezt a módositást azért kivánták, hogy lehessen a gyülést vidéken is tartani s nagyobb időközökben, mint évenként. Mert sajnos, de igaz, hogy a jogászgyülés iránti érdekeltség — a tömérdek biró és ügyvéd daczára — évről-évre csökken s a tagok fogynak, a helyett, hogy — mint a természettudományi s mérnök-egyleteknél — gyarapodnának. Dr. Kőrössi elleninditványát fogadták el azonban, mely szerint a gyülés szinhelye mindig Budapest marad, megtartásának idejét azonban a bizottság határozza meg belátása szerint, a határidőt mindig fél évvel azelőtt hirdetvén ki. Ezután fölosztott az ülés, s az egyes szakosztályok tanácskozása kezdődött a jogi egyetemben. Ezek korszerü inditványok fölött folytattak eszmecserét, s azok nyomán alkottak határozatokat, melyek a 28-kán tartott összes ülésben olvastattak föl. A gyülés e tárgyai messze tulhaladják lapunk körét, mind a szakszerüségnél, mind terjedelmüknél fogva. A jogászgyülésnek volt egy vidor részlete is: a társas estély e hó 27-én a „Hungariá“-ban, hol hölgyek is nagy számmal jelentek meg, s a táncz egész hajnalig tartott.

— **A földrajzi társulat** legutóbbi ülésén Jablonszky János az árvamegyei „Babiagurát“ („Asszonyhegy“), annak környékét és lakóinak szokásait ismertette. A hegy távolról nézve guggoló asszonyhoz hasonlit, innen kapta nevét. Azt tartják róla, hogy abból a szemétből származott, melyet egy óriás söpört ki szobájából. A vidék időjósnak is tekinti, a lévén ott a hiedelem, hogy ha az asszony feje be van kötve (t. i. ha felhő boritja) tartós eszőzések lesznek. Regényes hely, egyik oldalán nagyszerü fenyvesekkel és tengerszemmel. A fölolvasó ismerteti növényzetét is, s emliti, hogy az e vidékbeli népnek sokáig nem kellett sót pénzért venni, mert a közelben sótartalmu forrás van, melyből egy-két kanálnyi elég volt egyszeri főzésre. A kormány azonban elfojtotta a forrást, s mivel igy is kitört, beundokitotta. A környékben a lengyel nyelv az általános s főélelmük a burgonya. — Ezután Erődi Béla a Bulgáriában levő Rilo-dag hegyes vidéket és népeit ismertette, szólván az ottani vas-iparról is, melyet nem bányászat, hanem vaspor mosása által üznek. Ugyanis a Riló és Zlakucsán-hegy gnaisz, granit és syenit kőzeteit a tavaszi hóviz és a hegyi patakok szétmállásig kimosván, a bennök levő vasport magukkal sodorják. A hegylakók a vasport zsilipfonatokkal, torlaszokkal és rőzsekosarakkal fölfogják, az anyagot farostákon átszürik s a leülepedő mágnesvasat külön választják a földanyagtól, kohókba szállitják és ott egy tömeggé olvasztják. 360 oka vasporból rendesen egy török mázsa (60 oka) kovácsolt vas kerül ki. Egy kohó naponként 300—310 oka nyers vasat szolgáltat. Végül emlité a bolgár egyház sülyedt állapotát. A papok pénzért veszik meg a püspöktől hivatalaikat, ez utóbbiak szintén vásárolják megyéiket a konstantinápolyi görög érsektől.

— **A délmagyarországi történelmi és régészeti társulat** f. hó 21-én tartott évi közgyülése élénk tanuságot tett, hogy egy-egy vidék központi helyein sokat lehet tenni a tudományok népszerüsitésére és a közérdekeltség fölébresztésére. A csak nemrég alakult társulat máris egyesitette a környék tudománybarátainak körét. Kiemelte ezt a gyülést megnyitó beszédében Ormós Zsigmond főispán is, ki igazán nagy ügyszeretettel működik a társulat érdekében. Beszédében foglalkozott a régészet tudományos fejtegetésével is s a Temesvár környékén talált régiségekből egész gyüjteményt mutatott be szakavatott magyarázattal. Ezek után a titkári és pénztárnoki jelentés következett, majd Dobó László olvasta föl Pesti Frigyes „Temesvár környéke a középkorban“ czimü értekezését, Varga Ferencz pedig a XVIII. század boszorkánypereit ismertette. A gyülés végével közebéd, este pedig hangverseny és működelői előadás volt a városi szinházban.

Közlekedés.

— **Fürdői távirdai állomások.** A korytniczai, trencsén-tepliczi, szliácsi, harkányi, krapinatöpliczi és lippiki fürdői távirdaállomások f. é. május hó 15-től kezdve a nyári idény tartamára megnyittattak.

Balesetek, elemi csapások.

— **Szerencsétlenség vasuton.** A rozsnyói pályaudvar közelében a kavicsológép e hó 18-án este a pályán hagyott kavicshordó vagonokba ütközött. A gépen négy ember volt, többi közt Filippi főmérnök, ki ugy ült ott, hogy lábait lelógatta. Az összeütközésnél mindkét lába összetört s bal karja is megsérült. Életéhez kevés a remény.

— **A májusi hideg áldozatai.** Gátról irják, hogy a Szernye-mocsárban a május 18-iki hideg és hófergeteg megölt 18 lovat és több szarvasmarhát. Ugyanott két debreczeni férfi és egy nő is a förgeteg áldozata lett.

— **Tüzvész.** A zalamegyei A.-Páhok on e hó 22-én 70 ház égett el a hozzá tartozó gazdasági épületekkel. A falu lakosságának épen fele jutott nyomorba.

Mi ujság?

— **A képviselőház** a pünkösdi ünnepek után május 28-án tartá első ülését. A ház üres s a képviselőknek egy harmadrésze sem volt jelen. Egy jelentéktelen interpelláczió után a napirend az ügyvédi rendtartásról szóló törvényjavaslat részletes tárgyalásával kezdődött, melynél a módositványok legnagyobb részét elvetették s a központi szerkezetet tartották meg.

— **Batthyány hamvait** a kerepesi-ut melletti temető ideiglenes sirboltjából e hó 26-án délben a már csaknem egészen kész, diszes mauzoleumba helyezték el. A szertartás egész csöndben történt, s csak a legközelebbről érdeklettek voltak jelen. Ráth József, budavári plebános gyászmisét is mondott a temetői kápolnában.

— **A művészek háza ügyében** megalakult bizottság küldöttségét fogadta ő felsége még elutazása előtt. E küldöttség azt kérte a királytól, hogy engedné meg, mikép a trónörökös a művészek háza védnökségét elfogadja. Ő felsége nagy szivességgel fogadta a küldöttség kérelmét.

— **A trónörökös** e hó 27-én tette le az uralkodó jelenlétében a vizsgálatokat a cseh történelemből és művészetek történetéből. Az előbbiből Gindley tanár kérdéseire cseh nyelven adott folyékony és szabatos válaszokat. Az uralkodó mind a trónörökösnek, mind a tanároknak élénk megelégedését fejezte ki.

— **A korona-kápolna,** melyet 1856-ban emeltek Orsova mellett azon a helyen, hol 1853-ban az elásott magyar koronát megtalálták, egy darab ideig gazdátlan volt, s meglátszik rajta és környékén, hogy senki sem viselte gondját. Mig a határvidék katonai igazgatás alatt állott, addig a parancsnokság ügyelt rá, legutóbb aztán az orsovai Deák-egylet figyelme is rá fordult, a mire annálinkább szükség van, mert a gyakran rohamosan áradó Cserna-vize miatt némi védmiveket is kellene létesiteni. E czélokra az egylet alapot akar szerezni, hogy annak kamataiból födözhesse a költségeket. Ennélfogva Hofman Róbert egyleti elnök, Boleszny Antal jegyző és Raihl Sándor választmányi tag aláirásával fölhivást bocsát ki, adakozásra szólitva föl a hazai közönséget. Az adományok az emlitett elnökhöz, Orsovára küldendők.

— **Adományok a nemzeti muzeum részére.** Mindennap tapasztaljuk, hogy a világ legtávolabb részeiben letelepedett hazánkfiai nemcsak jó magyarok maradnak érzületben, de tehetségük szerint anyagi áldozatokat is hozni készek, ha arról van szó, hogy hazai közmüvelődési intézeteink érdekeit előmozditsák. E napokban ismét egy szép példával léptek elő Kaizer C. és fia, Halifaxban Uj-Skócziában megtelepedett hazánkfiai, kik nemzeti muzeumunknak egy gyönyörü északamerikai jávorszarvast (Cervus Canadensis) küldöttek ajándékba. Nevezett hazánkfiai már azelőtt is küldöttek egy kitömött óriási múz szarvas (Cervus Alce) fejet, melyet nagyon bámulnak hazai sportsmanjaink. Kaizer és fia megigérték Xántusnak, hogy alkalmilag más állatokat is küldenek muzeumunknak. Vajha e szép példa és áldozatkészség minél számosabb utánzóra találna szétszórt vagyonos hazánkfiai közt.

— **Akademikusok estélye** volt május 25-én gr. Lónyay Menyhért akadémiai elnök budai palotájában, hol az akadémia összes tagjai megjelentek oly nagy számmal, mint az akadémiában csak ritkán. Voltak miniszterek is (Bittó, Trefort, Pauler, Zichy,) főurak, főpapok országgyülési képviselők, állami tisztviselők s hirlapirók. Az estélyen vegyesen folyt a társalgás tudományokról és politikáról.

— **A felvidéken sok az árva,** kiket a járvány megfosztott a szülőktől. Csak Trencsénmegyében 352 ilyen árva van, kiket jótékony egyesületeknél vagy egyeseknél szeretnének elhelyezni magyar vidékeken, miután a felvidék szegényes viszonyai nem engedik meg a jótékonyság ily nagy mérvü igénybe vételét. A trencséni főispán föl is hivta e tekintetben a belügyminiszter figyelmét. Ez pedig közölte az eszmét Pestmegye főispánjával, ki reményét fejezte ki, hogy nehány árva fölfogadása megtörténhetik. A többi főispánokkal is közölni fogják ez eszmét.

— **Az egyetemi könyvtár uj épülete,** fővárosunk egyik leendő diszépületével, már-már közeledik befejezése felé, és most már az épület szép oszlopzata tisztán kilátszik. A sarok-toronyhoz is hozzáfogtak már, mely az összmérték kedvéért az átellenes takarékpénztári épület tornyának mintájára készül. — Az egyetem főépületében, az egyetem-téren is nagyban folynak az épitkezési munkálatok, különösen az uj épületen a szerb-utczában. Remélik, hogy mind az uj helyiségek, mind pedig a diszes könyvtári épületek a jövő tanévre (október havára) el fognak teljesen készülni, s rendeltetési czéljuknak átadatni.

— **A tud. és müegyetemi olvasókör** hálás köszönetét nyilvánitja dr. Kautz Gyula egyetemi rektor urnak, ki 175 kötet művel gazdagitá könyvtárát; valamint Ráth Mór urnak, ki 600 frt értékü válogatott müveket ajánlott föl annak gyarapitására.

— **Regatta a Dunán.** Pünkösd első napjának délutánján igen tárka látványt nyujtott a Dunának a Margit-sziget és pesti rész közti ága. A partokat ezernyi tömeg lepte el, a vizen közönséggel tömött és föllobogózott nagy gőzhajók ringtak, s kicsiny csolnakok raját himbálták a hullámok. Középen nagy dereglye állt horgonyon, legjobban föllobogózva. Ezen tarka-barka matróz öltözetü csapatok: a különböző csolnakázó-egyletek tagjai. A regatta napja volt, melyett a nemzeti hajós-egylet rendezett, s melyre a bécsi „Donauhort“ nevü egylet is küldött pompás angol készitményü csolnakokat és két pályázó csapatot. Az ő dicsőségükre is dőlt el az egész csolnak-verseny. Délután fél 6 órakor adtak jelt a parton föllállitott taraczkok a regatta megkezdésére. Az első volt a „kezdők versenye“ 20 db arany dijra, fölfelé 400, lefelé 300 ölnyi távolsággal. Csak két hajó versenyzett, s az „Egyetértés“ egylet „Szikrá“-ja nyert az Ilmér Károly és Benke Gyula „Punch“-a ellenében. A „Serlegdij“ versenye (száz arany ezüst serlegben) nagyobb érdekü volt, mert ebben a bécsiek is részt vettek, még pedig szertelenül tulszárnyalva a két magyar hajót. A távolság fölfelé 700, lefelé 550 öl volt. A „Donauhort“ egylet „Fro“-ja, e keskeny, könnyü hajó, már az indulásnál hamar elhagyta versenytársait, s nagy előnynyel győzött, ugy hogy az utána következő „Koh-i-noor,“ (a nemzeti hajós-egylet tulajdona) két perczczel később ért be. A „Duna“ egylet „Sz. Margit“-ja még ennél is később. — A „hölgyek diját“ a nemzeti hajós-egylet vékony kis „Furá“-ján Vargha László nyerte meg, körülbelől száz hajó-hosszzal hagyva hátra az „Egyetértés“ egyletnek „Rapidity“-jét. Az ötven-aranyas nagy egyleti dijra, négy versenyzett s bécsiek megint vagy százötven hajó-hosszzal nyertek a „Donauhort“ „Volker“-én. A verseny aztán a második fokú győzelemért folyt az „Egyetértés“ „Janká“-ja és a „Duna“ „Hajnal“-a közt s az első alig egy hajó-hosszzal szárnyalta tul a másodikat. A negyedik hajó, az „Egyetértés“ egylet „Egyetértése“ ezek mögött is nagyon hátul maradt. A „pár evező dij“-nál csak az „Egyetértés“-től állt ki kettő, de ezek egyike is: a „Szellő“ az indulás után csakhamar visszatért, evezőse (Rumbold Bertalan) alatt eltörvén az ülés, s igy a „Szikrá“-n Czöllner József egymaga járta meg föl s le a pályát. Molnár-és halász-verseny ezuttal nem volt.

— **A magyar gazdasszonyok egylete** végre május 28-án megtarthatá rég tervezett, de az idő mostohasága miatt két izben is elhalasztott majálisát a Margit-szigeten. A sziget alsó része, hol a mulatság végbe ment, szines lampionokkal volt diszitve, melyekben a mécseket a sötétség beálltával meggyujtván, az egész környezeten tündéri fény ömölt el. Közönség igen szép számmal gyült össze s a tánczolók eleinte künn a vendéglő előtti tánczhelyiségen, később a teremben pompásan mulattak két zenekar tánczzenéje mellett. Az egyletnek valószinüleg szép jövedelme lesz a jól sikerült majálisból.

— **Az országos nőiparegylet** az egylet ipartanodája és munkabazárja javára jun. 3-án és jul. 4-dikén a császárfürdőben zártkörü tánczvigalmat rendez. Jegyek a meghivó előmutatása mellett válthatók: Cserhalmai Ferenczné egyleti alelnökné lakásán naponként délután 2 órától esti 6-ig (redout-épület;) az egylet tanodájában (üllői-ut 1-ső szám;) a bál estéjén a császárfürdői pénztárnál. Jegyek ára: Családjegy 5 frt. Személyjegy 2 frt. A tánczvigalom kezdete 8 órakor.

— **Házasság.** Hegedüs István irodalmi működéséről is ismeretes kolozsvári tanár esküvője Indali Anna kisasszonynyal május 25-én ment végbe a menyasszony apai házánál. — Munkácsy Mihály augusztusban vezeti oltárhoz jegyesét, egy luxembourgi gazdag bárónőt; Munkácsy nejével még ez évben Magyarországra utazik, hogy megismertesse vele hazáját. — Soroksáron Kaszap Erzsike kisasszony kézfogója ünnepmásodnapján volt ifj. Kégl István szentkirályi földbirtokossal.

— **Magyar nemesi rangot** nyert Groisz Gusztáv kolozsvári egyetemi tanár a maga és utódai számára.

— **Hódmező-Vásárhelyen** f. hó 14-kén kegyeletes ünnepély ment végbe. Könyves István ottani leánytanitó 45 évi működés után visszalépett a tanitói pályáról. Tisztelői és tiszttársai ez alkalomból diszes ezüst-serleget, nejének pedig arany karpereczet adtak át emlékül. Az ünnepélyes átnyujtást derült lakoma követte.

— **Női hangu férfi énekes.** A fővárosi zenede ismert gordonka-tanárának, Szuk urnak van egy 23 éves fia, ki nőies arcza által sokaknak föltünhetett. Most Olaszországban van, hol azt irják róla a lapok, hogy szép nőies hanggal is rendelkezik, s több opera női szerpét tanulta be. Az olasz lapok azt hiszik, hogy ily kuriózammal igen jó üzletet csinálhatna valami vállalkozó, ki a fiatal urat városról városra énekeltetni vinné. Olyan nők ugyis vannak már, kik szinmüvekben férfi szerepet játszanak, pl. Vestfáli k. a., ki Shakespeare Hamletjét, Romeoját, stb. játszza.

— **Mathuzsálem.** A biharmegyei Esztárban jó egészségben él még m ndig a 112 éves Balogh Imre uram, ki még a mult évben hagyta abba a mezei munkát. Szeme most is oly ép, hogy pápaszem nélkül olvasgat egész nap.

— **Megint sikkasztás.** Löwy Sándor 17 éves középtermetü barna fiatal ember, ki a Modern és Breitner-féle kereskedésben volt alkalmazva az osztrák nemzeti bank fiókintézetében a czég részére fölvett 2500 frttal megszökött. Eddig sikertelenül nyomozzák.

— **Mérgezés.** Nagylakról irják az aradi lapnak, hogy e hó 17-én Simon Stéja m.-csanádi lakost fiatal neje megmérgezte. A törvényszéki orvosi vizsgálat konstatálta a mérgezést. Az indokok még ismeretlenek, s a bünrészesek gyanuja sokakat terhel. Ezek egy részét már elfogták, s köztük nemcsak Csanád-, de Torontálmegyéből is többen vannak, és pedig asszonyok. A méregkeverő is el van fogva, ki már többször volt hasonló tényekért vizsgálat alatt, de mindannyiszor menekült, ezuttal azonban nem könnyen fog szabadulhatni.

— **Vakmerő gyilkosság.** Esztergomban, midőn nehány nap előtt a katonatisztek együtt mulattak ezredesüknél, egy gonosztevő betört az egyik kapitány lakására, az inas torkát elmetszé s a négyszáz forinttal biró századpénztárt ellopta; a gyilkost, hir szerint, már elfogták.

— **Öngyilkosság.** Nándory Kálmán, hontmegyei fiatal földbirtokos, f. hó 16-án ismeretlen okból főbelőtte magát.

Halálozások.

Báró Bánffy Endre elhunyt himlő következtében az erdélyi Beresztelken. Kiváló müveltségü ifju volt, ki életét szorgalmas önképzéssel és komoly tanulmányokkal töltvén, jövőjéhez mindenki nagy reményeket kötött. De mielőtt a küzdtérre lépett volna, korai sirba hanyatlott.

Anzenberger József altábornagy, kassai születésü magyar ember, s budapesti vár- és helyparancsnok, elhunyt e hó 25-én.

Özv. Karácsonyi Lajosné szül. gr. Starhemberg Lujza grófnő (a jótékony gr. Karácsonyi Guido édes anyja) elhunyt 76 éves korában Budán. Tetemeit Beodrára szállitották.

Elhunytak még: Tornyai Pál, a hódmezővásárhelyi törvényszék alügyésze, 40 éves korában; Passer Adolf, Győrmegye főjegyzője, 34 éves korában; dr. Slobe Eduard, katonai fő-törzsorvos Aradon; dr. Szidor Antal, a premontrei tanitórend legidősb tagja, 80 éves korában Jászón: Schneider Norbert, a győri távirdai állomás főnöke, 37 éves korában; Boross Mihályné, szül. Zuber Ilona asszony (az ismert nevü népies iró neje) 38 éves korában Székesfehérvárt; özv. Horváth Jánosné, Horváth Ignácz müegyetemi tanár édes anyja; Dely Ferencz, Gyöngyös város egyik derék és köztiszteletben élt polgára; Szabó János, fővárosi iparos és ismert polgár, ki rövid idő alatt három leányát temetvén el, midőn ezek sirját pár nap előtt meglátogatta, hirtelen szélhüdés érte s a sirok közt halva találták.

Külföldről két nevezetesb halálhir érkezett. Berlinben május 25-én meghalt a német és porosz katholikusok pártjának egyik legkitünőbb tagja dr. Mallinckrodt, ki Windhorsttal együtt lelke volt a czentrumnak, s a legközelebbi egyházpolitikai harczokban is ugy a porosz képviselőházban, mint a német birodalmi gyülésben élénk részt vett. — Franciaországban meghalt a republikánus párt nak egyik nevezetes tagja: Alton-Shée gróf 64 éves korában május 23-án. Temetése polgári volt, s sirja fölött Gambetta mondott beszédet, melynek végét ide igtatjuk: „A régi arisztokráczia, melyből Alton-Shée származott, Franciaországé, s még hasznos lehet az országra, ha mint Alton-Shée-nak esze lesz hozzá, hogy az uj Franciaországhoz, a munka és tudomány Franciaországához csatlakozzék; büszke hazafisága és nemes tapintata által az országnak kiváló elegancziát és felsőséget fog kölcsönözni, melyek a franczia köztársaságnak a modern világban oly helyet fognak biztositni, minő volt az ó-korban az athéni szabad állam. Alton-Shée-t egy igen szellemdús barátja, Heine, az „utolsó athénինek“ nevezte. Ha éltének történetét tekintjük, az szakadatlan áldozatokból állt a legnemesebb, legmagasztosabb ügyért: a köztársaságért.“ — A gyászoló közönség a köztársaság éltetésével oszlott szét.

SAKKJÁTÉK.

756. sz. f. Vész J. Armintól (Budapesten).

Erkel Ferencz tiszteletére

Brankovits első előadása alkalmával.

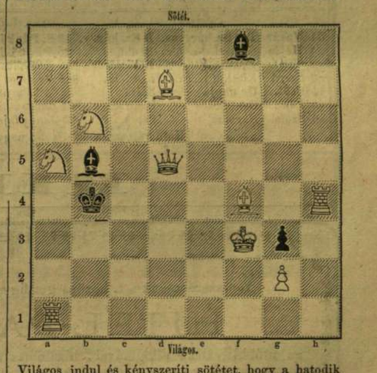

Világos indul és kényszeriti sötétet, hogy a hatodik lépésre mattot mondjon.

A 751-dik számu feladvány megfejtése.
(Szerényi Bélától Budapesten.)

Vil.	Söt.
1. Be2—e3:	d4—e3:
2. Bb4—e4	Hg3—e4:
3. Hc3—e2	H tetszés szerint.
4. He2—d4—g3 matt.	

Helyesen fejtették meg: **Veszprémben:** Fülöp József. — **Gelsén:** Glesinger Zsigmond. — **Sárospatakon:** Gérecz Károly. — **Debreczenben:** Zagyva Imre. — **Sziget-Csépen:** Mayer Károly. — **Csáczán:** Pick Mór. — **Egerben:** Tilkovszky Fridolin. — **A pesti sakk-kör.**

Rövid értesitések. *Debreczen:* Z. I. A hatlépéses beválik.

Jászkisér: G. L. A beküldött feladványokból csak az utolsó két lépéses üti meg a mértéket, a többiek nem közölhetők.

Eger: T. F. A feladványokat majd átvizsgáljuk. A 754. sz. f. megfejtését illetőleg tévuton van.

Hibaigazitás: A 755. sz feladványban a sötét bástya hó-ről gó-re helyezendő.

Melléklet: Előfizetési fölhivás „A hasonszenvi gyógyrendszernek alkalmazása a közéletben“ czimü közhasznu munkára.

Különféle.

— **A pápa kereszt-levele.** Azon nézet volt elterjedve eddig, hogy IX. Pius születésnapja nem tudatik, csak születési éve, miután az illető anyakönyv elveszett. De a keresztlevél, mely a pápa születésnapján kelt, megvan, s következőleg hangzik: „Alólirott a sz. Péter apostolról nevezett sinigagliai templom lelkésze bizonyitom a következőt: 1792. május 13-án, vasárnap, a nemes Mária János, keresztelő János, Péter, Pellegrino, Isidor — a nemes gróf Mastai-Ferretti Jeromosnak és nejének Solazzi Katalin grófnőnek fia, kik a nevezett egyház-községhez tartoznak, megkereszteltetett főtiszt. Mastai András kanonok által. Keresztelési tanu Maroni bába volt. Született ugyanazon napon éjjeli 1 órakor szombatról vasárnapra virradólag. Venturini Péter s. k.“

— **A Vendome-oszlop ujból való fölállitása** május 16-án történt meg Párisban, s ez alkalomból nem tartjuk érdektelennek a következő történeti visszapillantást. Ugyanazon a helyen, honnan a kommün lerontotta a nagyszerü Vendome-szobrot, a Vendome-tér közepén, 1792-ig XIV. Lajos lovas szobra állott. De e szobor a nevezett évben a nép dühének áldozatául esett, és igy I. Napoleon elhatározta a saját dicsőitésére s az 1805-ben az osztrákok és oroszok ellen vivott győzelmek emlékére emelni szobrot. E végből a Rómában levő Trajánoszlop mintájára egy diadaloszlop fölállitását rendelte el. Az épités 1806. augusztus 24-én kezdetett meg és 1810. aug. 10-én fejeztetett be. Ez emlékszobor 1.800,000 font sulyu, 125 láb magas volt, s tetejében I. Napoleon szobra állott koronázási köpenyében, de e szobrot 1814-ben a királypártiak levétették, s csak később állittatta vissza Fülöp Lajos 1831. julius 28-án. Azonban III. Napoleonnak nem tetszett a Fülöp Lajos által fölállitott szobor, s 1867-ben ujat öntetett. A szobor lerombolását a kommün 1871. április 12-én határozta el, s e határozat igy szól: „Tekintetbe véve, hogy a császári szobor a Vendome-téren a babárság emléke, a nyers erőszak és hamis dicsőség jelvénye, a militarizmus megerősitése, a nemzetközi jog tagadása, állandó boszantása a legyőzötteknek a győzők részéről és a vakmerő megtámadása a franczia köztársaság nagy elvei egyikének, a testvériségnek, a párisi kommün elhatározza, hogy a Vendome-szobor lerombolandó.“

Nemzeti szinház.

Péntek, máj. 22. **„Macbeth.“** Szomorujáték 5 felv. Irta Shakespeare; ford. Szász Károly. (Egressy Ákos föllépteül.)

Szombat, máj. 23. **„Brankovits, Szerbia despotája.“** Eredeti opera 4 felv. Zenéjét szerzette Erkel F.

Vasárnap, máj. 24. Az irói segélyegy let javára: **„Szentiványéji álom.“** Szinmü 5 felv. Irta Shakespeare; ford. Arany János. Zenéjét szerzette Mendelssohn.

Hétfő, máj. 25. **„A ripacsos Pista dolmánya.“** Népszinmü 3 felv. Irta Rákosi Jenő.

Kedd, máj. 26. **„Brankovits, Szerbia despotája.“** Eredeti opera 4 felv. Zenéjét szerzette Erkel Ferencz.

Szerda, máj. 27. **„Essex gróf.“** Dráma 5 felv. Irta Laube H.; ford. Szigligeti. (Egressy Ákos föllépteül.)

Csütörtök, máj. 28. **„Romeo és Julia.“** Opera 5 felv. Zenéjét szerzette Gounod Károly.

Szerkesztői mondanivaló.

— **Budapest.** „Az első társadalmak keletkezése.“ A nagyobb tanulmányt igénylő tárgy ily átalános és felületes vonásokkal nem hogy kimeritve, de csak némileg megvilágitva sincsen.

— **Pécs.** K. G. Kifejezésben, hangban, formában tagadhatatlan haladás, bár még most sincs teljesen megtisztulva, lehiggadva. Kevés változtatással talán közölni fogjuk egyiket. Egyelőre mind a hármat félretettük.

— **T. József.** „A nők iránti udvariasság határtalan legyen-e?“ A kérdés maga sem szorosan lapunk körébe való; tárgyalása pedig gyöngébb s kevesebbet mondó, mintsem közlésre — a mi mértékünk szerint — méltó volna.

— **Cassius.** „Szerelmi limlom“: irodalmi limlom. A halvány római komoly neve teljességgel nem illik alája.

— **Eger.** Hogy most már „nem egészen katholikus szellemben van befejezve“ — az nem volna baj, csak „költői szellemben“ volna! Azonban ugy tetszik nekünk: a költemény most sem sikerültebb, s befejezése a mellett nem is világos. Hiába! a fejelés ritkán sikerül. Próbáljunk inkább mást.

— **„Szőke Julis.“** Magunk is sajnáljuk már, hogy egy sem tud beválni. A mostaninak még legkisebb hibája az ilyen rimek: keresi — szereti; virágot — virágot; meg az ilyen nyelvtan: varjál, ötet, stb.

— **R. Gy.** Nem kell hozzá épen nagyon „szigoru birálat“, hogy kimondhassuk a határozatot: nem közölhetők!

— **Mórfi.** Hagyjon már föl vele!

— **Sz.-Fehérvár.** R. I A lapok küldése a kivánt mód szerint is történhetik s a most folyó évnegyedről is szolgálhat teljes példánynyal a kiadó-hivatal.

HETI-NAPTÁR.

Hónapi- és Hetinap	Katholikus és protestáns naptár		Görög orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap hossza	Nap kél	Nap nyug.	Hold hossza	Hold kél	Hold nyug.
	május		máj. (ó)	Siván R.	ı. p.	ó. p.	ó. p.	f. p.	ó. p.	ó. p.
31	Vasár	D 1 Sz. hár. vas.	D Sz. hár. v.	19 F. Pünkösdv.	15 Mak. gy.	69 64	4 11	7 44	251 15	8 38	4 19
1	Hétfő	Krisztus sz. vére	Blandina	20 Pünkösdh.	16	70 44	4 10	7 45	264 21	este	regg.
2	Kedd	Erasmus	Erasmus	21 Konstant.	17	71 41	4 10	7 45	277 15	10 39	6 11
3	Szerd.	Klotild, Korn.	Kornélia	22 Basilicus	18	72 39	4 10	7 46	290 17	11 23	7 24
4	Csüt.	Ur napja	Berta	23 Mihály püsp.	19	73 36	4 9	7 47	300 59	11 57	8 43
5	Pént.	Bonifácz	Bonifácz	24 Simeon	20	74 33	4 8	7 48	317 31	regg.	10 4
6	Szom.	Norbert	Pálka	25 János feje	21 S. Selah.	75 31	4 8	7 49	331 6	0 46	11 14

Hold változása. ☾ Utolsó negyed 7-én délutáni 2 óra 34 perczkor.

TARTALOM.

A két Lenkey (arczkép). — Átalános gyónás. — Az erdélyi román népmondák köréből. — Zajos csend-élet (képpel). — Képek Indiából (két képpel). — Temetők és temetés Párisban, II. — Az állatok harcza (vége). — Utazás a tenger alatt (folyt. képpel). — Egyveleg. — **Melléklet:** Problematikus existenciák. — A hétről. A magyar tud. akadémia üdei nagygyülése. — Irodalom és müvészet. — Közintézetek, egyletek. — Mi ujság? — Halálozások. — Statisztikai jegyzetek. — Nemzeti szinház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő **Nagy Miklós.**
(L. czukor-utcza 11. sz.)

HIRDETÉSEK.

Van szerencsénk a t. közönséget figyelmeztetni, hogy az alant jegyzett

HITEL-PAPIROK

az utóbbi válság alkalmával, bizalomra legméltóbbaknak találtattak, és haszonhajtó befektetésekre legjobban ajánlhatók.

Ezen papirok a válság előtt birt árfolyamon alól jegyeztetnek, és mi ezek százalékos jövedékét, a mostani jegyzések alapján közöljük. Egyszersmind megemlitjük, hogy mind ezen alant jegyzett értékpapirok annak idejében névértékben fognak kisorsoltatni.

32	évi 5½% földhitel intézeti zálogjegyek. Jövedék körülbelől	6⅜%
34	„ 5½% ált. földh. részv. társ. „ „ „	6½%
24½	„ 6% „ „ „ „ „ „ „	7%
25	„ 5½% magy. jelzáloghitelb. „ „ „	7%
23	„ 6% kereskedelmi bank „ „ „	7%
5%	magy. és erd. földtherment. kötvények „ „ „	6½%
„	„ szőlődézsma váltsági „ „ „	6½%
„	„ vasuti kölcsön „ „ „	6¾%

Ezen befektetés ép oly biztos, mint a takarékpénztári betétel, és sokkal magasb kamatozást nyujt, mint ez utóbbi.

Becses megbizásokat legpontosabban teljesitünk és tanácscsal szolgálni is készek vagyunk.

Glatz, Holzwarth és Schubert.
Budapest, V. Dianafürdő.

178 (15—26)

A „Franklin-társulat“
magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utcza 4-dik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

VEZÉRKÖNYV
A TESTGYAKORLÁS TANITÁSÁHOZ

TANITÓK ÉS TANITÓJELÖLTEK SZÁMÁRA
szerkeszté
MARKO LAJOS,
kassai népiskolai igazgató-tanító.

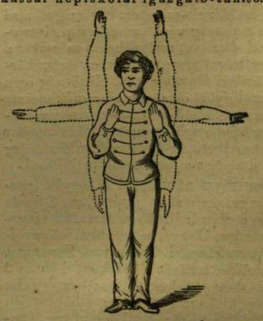

29 fametszvénynyel — Ára 60 kr.

Ingyen s bérmentve

küldi szét **Orlieć R.,** mennyiségtani tanár Berlinben, Wilhelmstrasse 125., a legujabb

nyeremény-lajstromot
1874-re.

Tudakozásokra azonnal válasz adatik.

Egy ily tudakozás, annyival inkább ajánlható nemcsak lapunkban is sokszorosan közhirré tett köszönő- s elismerő-iratok végett, — hanem hogy a lotteria felfüggesztése **bizonyosan** ugyis már küszöbön áll.

266 (1) A. K.

239 **Lőrincz István** (6—12)
lábbeli gyárnok
Budapesten, országut 19-ik szám alatt
ajánlja **férfi-, nő-** és **gyermeknemü lábbeli gyártmányait,** melyekkel az 1872. é kecskeméti országos kiállitáson bronz-, az aligmult bécsi világkiállitáson pedig érdem-érdemet nyert.
Megrendelések helyben és **vidékre, nagyban** és **kisebben** a legnagyobb **pontossággal** eszközöltetnek. **Vidékieknek rendes mérték nélkül is,** csupán centimeter, sőt viselt lábbeli után a **legkényelmesebb lábbelek** utánvétellel küldetnek.
Netalán készletben nem található mértékü lábbelit (kivéve hosszuszáru csizmát) gyára kitünő berendezése mellett gépek segélyével, **2 óra alatt,** szinte **jótállással** elkészit.

A legbiztosabb és legkellemesebb szer
váltóláz ellen,
különösen gyermekeknél, kik a keserü Chinint másképen bevenni nem képesek, a
Chinin-csokoládé
és a
Chinin-czukor
Rozsnyay M. gyógyszerésztől Zomban Tolnamegyében, melyeket a magyar orvosok és természet-vizsgálók nagygyülése
Fiumében pályadijjal koszoruzott.
Kapható vagy megrendelhető a birodalom minden jóhirü gyógyszertárában.
A hamisitásoktól óvakodni kell!
Mindenki csak a **Rozsnyay M.-féle pályakoszoruzott készitményt** kérje és fogadja el. 135 (28—0)

A „FRANKLIN-TÁRSULAT“ magy. irod. intézet és könyvnyomda kiadásában Budapesten (egyetem-utcza 4-ik szám) megjelentek és általa minden könyvkereskedésben kaphatók:

Vallás-, Erkölcsi és Társadalmi élet
1848 óta
Magyarországon.
(A magyarországi protestáns egylet által 300 forinttal jutalmazott pályamunka.)
Irta
Szeremlei Sámuel.
Ára füzve 1 frt.

FÉNYÜZÉS
(Luxus)
a társadalmi életben és a nemzetgazdaságban.
Irta
Dr. Gerlóczy Gyula,
müegyetemi tanár.
Ára füzve 80 krajczár.

VEZÉRCSILLAGOK
vagyis
velős mondatok és költői gondolatok honi és külföldi remekirók müveiből
Második bővitett kiadás.
Ára füzve 2 frt.

KEDVDERITŐ OLVASMÁNYOK!
A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában (Budapesten, egyetem-utcza 4-ik sz.) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

ADOMA-TÁR.
Magyar népadomák, élczek és furesa ötletek gyüjteménye.
(8-rét, 272 lap) füzve 80 krajczár.

ADOMÁK ÉS JELLEMZŐ VONÁSOK
a forradalom- és honvéd-életből.
(8-rét, 182 lap) füzve 80 kr.

ADOMÁK ÉS JELLEMVONÁSOK
a magyar huszár-életből.
(8-rét, 181 lap) füzve 80 kr.

ADOMÁK ÉS JELLEMVONÁSOK
a magyar szinész-életből.
(8-rét, 160 lap) füzve 50 kr.

A MAGYAR NÉP ÉLCZE
szép hegedüszóban.
Összegyüjté JÓKAI MÓR.
„A magyar nép adomái“ 3-dik bővitett kiadás.
(16-rét, 288 lap) füzve 80 kr.

TÖRTÉNELMI
ADOMÁK ÉS JELLEMRAJZOK.
(16-rét, 310 lap) füzve 50 kr.

Kisérletül!
Méltóztassanak
kis megrendelést tenni
gyönyörü
NŐI
ruhakelmékből
igen jutányos áron!
HAMBURGER ADOLF
hölgy-divatáru üzletéből
PEST, uri-utcza 1. szám.
Minták kivánat szerint ingyen és bérmentve küldetnek.
207 (19 50)

FARKAS ISTVÁN
gazdasági gépgyárában.
Az eddig legjobbnak és legtartósabbnak ismert, **Henczmann-féle cséplőgépek,** mindenféle nagyságban 1 lóerőtől fölfelé 6 lóerőig, szijra vagy fogaskerékre alkalmazva készen kaphatók, ugy a legujabb amerikai szerkezetüek is szalmarázóval ellátva, — valamint kitünő **tisztitó** és **szórrostáks** s mindennemü **gazdasági gépek** készen és legjutányosabb árakon kaphatók. 270 (2—6)
Gyárhelyiség Pesten, illői-ut 5. szám.

A „FRANKLIN-TÁRSULAT“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában Budapesten (egyetem-utcza4-ik szám) megjelent s minden könyvkereskedésben kapható:

Falusi könyvtár XI. füzet.
GYAKORLATI UTMUTATÁS
az
Eperfa- és Selyemhernyó-Tenyésztésre
irta **ARON EDE.**
Második kiadás. Ára füzve 50 kr.

Hirdetmény!
Egy ügyes péklegény keresztetik, ki e minőségben üzletvezető — esetleg üzlettárssá is lehet. — Bővebb értesitést ad Rozsnyón (Gömör) **Tomalek András,** épitő-mester.
264 (2—3)

Szeplőt
és mindennemü
bőrkütegeket
a legalaposabban és legnagyobb sikerrel gyógyit
Komáromy Mór,
kerületi orvos Huszton Márma-rosmegye.
Gyógyszerek a szükséges használati utasitással **3** ft. beküldése után, bérmentesen és azonnal elküldetnek. 196 (13—0)

Utánvét mellett küld szét a már 1849 óta fennálló
Lukovits József-féle
füszer-, thea-, rum- és borkereskedés
Pesten, az ország-ut s czukor-utcza sarkán:

	ft. kr.		ft. kr.
1 font legfin. czukorára süveg számra	— 30	1 font orosz thea	2, 3 —
1 » finom czukor süveg számra	— 28	1 » finom melange thea	3, 4 —
5 » legfin. Cuba kávé	5 —	1 » pecco virág-thea	4, 5, 6 —
5 » » jamaika kávé	4 80	1 zománczolt thea-szelencze, ½ font melange thea-tartalommal	1 50
5 » » mokka arábiai kávé	4 50	1 ugyanaz ¼ font tartalommal	1 —
5 » » ceylon arábiai kávé	4 50	1 pint braziliai rum-tartal.	1 —
5 » arany-java kávé	5 50	1 » cuba rum-tartalomm.	1 60
5 » campinos kávé	4 —	1 » valódi jamaica rum	2 10
5 » campos »	3 80	1 » » legfin. jamaica rum	2 80
5 » legfinomabb rizs	— 80	1 font csokoládé 60—80 kr.	1 20
5 » középszerü »	— 70	1 » thea-sütemény	1 —

Ezenkivül ajánlom még mindennemü ásvány vizek, pezsgő-, asztali- és csemege boraimat, továbbá Milly- és Flóra-gyertyákat, Liebig-féle huskivonatot, s minden azt szakba vágó áruczikkeket. Az utolsó posta, vagy vasuti állomás pontos feljegyzése kéretik.
Valódi áruk- és sulymértékért jótállás biztosittatik.
(269 2—8) Tisztelettel ***Lukovits József.***

A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában megjelent és minden könyvárusnál kapható:

HOGYAN BOLDOGULUNK?

Irta

Dr. Mathews Vilmos.

Forditotta és megjegyzésekkel ellátta

POLIGÉN.

Két kötet (VIII 236, 284 lap.) — Ára a két kötetnek 1 frt.

(Ezen mű egyszersmind a „Kis Nemzeti Muzeum“ 23-dik és 24-dik köteteit képezi.)

Tartalom: I. kötet. Siker és kudarcz. — Szerencse és balszerencse. — Életpálya választás. — Testi művelés. — Összpontositás vagy a czél egysége. — Önbizalom. — Czélok és módok eredetisége. — Ügyelés a részletekre. — Gyakorlati képesség. — Határozottság. — Modor.

II. kötet. Üzleti szokások. — Ön-hirdetés. — Az akarat és mód. — Tartalék-erő. — Idő-gazdászat. — Pénz, — haszna és kára. — Kereskedelmi bukások. — Túlmunkásság és nyugalom hiánya. — Igaz és látszólagos siker.

„Oly fajta könyv ez, s valóban nem alább való, mint a Smiles ismeretes és világhirü Önsegélye; az életbölcseséget számtalan példában adja, melyek legtöbbnyire történelmi s hirneves egyének életéből vannak véve . . . . . tulnyomólag az anyagi élet terén forog, a világi boldogulás módjait fejtegeti, de tiszta erkölcstani szempontból, a mellett vonzó modorban, élénken és tanuságosan. Alig van, a ki ne tanulhatna belőle, a senki sincs, a ki élvezetet ne merithetne, mint egy jó adomakönyvből.“ — **„Vasárnapi Ujság“** 20. szám.

„Nem igen ismerünk könyvet, mely annyi talpraesett gondolatot, gyakorlati életbölcseséget s oly józan világnézletet tartalmazna, mint a szóban levő. Egy fiatal ember a-ztaláról sem volna szabad hiányoznia. Mentől nagyobb elterjedést kivánunk e könyvnek.“ **„Székely hirlap“** 38. szám.

„A Franklin-társulat . . . egy valódi kincscsel ajándékozta meg hazáját. Időszakonként többször lesz alkalmunk e-mából idézni: mert az csupa életbölcseség! Vajha a „Kis Nemzeti Muzeum“ e könyve minden magyar asztalán ott volna található . . .“ **Szabadka** 20. szám.

Első cs. kir. szab. dunagőzhajózási társaság.

Alulirt tisztelettel jelenti, miszerint a

Pest-Buda-Óbuda

között és a

Margit-sziget

mindkét kiszálló-helyén közlekedő

helyi-gőzösök

szombattól, f. évi máj. hó 30-tól kezdve

reggeli 5 órától esti 10 óráig

óránkint fognak közlekedni.

Budapest, május 28-án, 1874. 190 (1)

Magyarországi forgalmi igazgatóság.

(Utánnyomás nem dijaztatik).

Alólirottak

a nagy köszönség érdekében kedves kötelességünknek tartjuk az általunk már több izben is kiüló és soliduak megismert

Brauswetter János,

chronometer és műóráz

urnak **26** év óta fennálló óraüzletét **Szegeden** szülővárosában, készséggel és részletkijlatlanul a legmelegebben ajánlani.

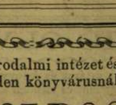

126. Haisler Ágoston theologus Béos
Hárth Gusztáv Polgár.
Igar Dánial Sáros-Patak.
Juhász János Stropko.
130. Jonnel N. m. k. postamester Hradek.
Karácsonyi Miklós a tiszasambályosi takarékpénztár főbiztosa Bodrogkeresztur.
Kiss Tamás Kun-Szt.-Márton.
Kassa Károly Alattyán.
Kosztolányi főhadnagy Mez5-Tur.
135. Knézy József Jegyző N.-Militics.
Kalmár Viktor bőrgyáros B. Diószeg.
Kis Sándor m. k. tr. t. Szolnok.
Kovácsalajos m. k. pénzkf.-tőv. Sümeg.
Kis József uradalmi tiszt. P.-Lak.
140. Lutz István m. k. postakezelő Karczag
Magyarássy f. t. kerl.Oláhl.-bányán.
Lázár N. hadnagy Zombolya.
Lukatoff Au. k. ügyész M.-Vásárhely.
Majoros András esp. lelkész Dokra.
145. Mathe Gyula ref. tanító T.-Boráa.
Fertich Mihály főkapitány Szabadka.
Schmidt N. a szegedi ált. takarékpénztár pénztárnoka Szeged.
Kupecz Antal a kevesk. bank pénztárnoka Szeged.
Weitzenfeld Zsigmond Szeged.
150. Stern Mór könyvtő Szeged.

Számtalanszor történik, hogy csupán csak alélteiből mellőztetik a kivánt, magának valódi érdemet szerzett és képzett művész és honfi; mert többnyire a bécsi árakereskedők minden igéró és ámító hirdetéseinek hiteltáva, oly sikkes szerkezetü, használhatlan órák vásárlóitnak, melyek — **mit a föllitottak nagyrésze is bizonyithat** — igen is lédkeznek, de óráknak semmi esetre sem nevezhetők; ezen, a szándékos családzással határos eljárás ellen köteles ség erélyesen felszólalni, mindenkit óvatosságra inteni. Kitünő jóságu órákat vásárolni vagy javittani a köszönség tapasztalása szerint, **egyetlen biztos forrás**

BRAUSWETTER JÁNOS

chronometer- és műórásnál; az első valódi kulcs nélküli föllmható remontoir finza-órák szabadalmazott föltartólója, ki az 1871-ik évi londoni világkiállításon kivül kitüntetésben részesült az **1872-dik évi kecskeméti iparmükiállitáson és az 1873. bécsi világkiállításon pedig, valamenyi kiállitva volt órák fölött a gyözelmet aratta, mint annak idején ezt a lapok is föllemlitők**“; — továbbá kihirdetés, különösen pedig a francia-Svájcz óragyáraiban **13 éven át** az óramüvészet minden titkait magáévá tette és a hozzávaló gépekkel el van látva, valamint **Münchenben** is az elmélett és gyakorlati vizsgát eddig **még senki által meg nem közelitett sikerrel végezte.**

Árjegyzék:

Férfi-órák	frt.		frt.
Ezüst heng. óra 4 rubinnal	10—12	Arany ugyanaz duplatokk.	62, 65, 70, 80
„ „ aranyoz. ugról.	13—14	„ valódi remontoir hor. órák	
„ „ dupla tokkal	15—17	kristályüveggel	65,70, 80, 90
„ „ kristályüveg.	14—17	„ ugyanaz dupl.	100, 110, 120, 160.
„ horgonyóra 15 rubinnal	16—18	Hölgy-órák.	
„ „ duplatokk	18, 20—22	Ezüst hengeróra 4 rubinnal	13—16
„ ang.-horg.óra 15 r. üv.	18, 20, 22, 24	Arany órák 3-mas számu 18 kar.	
„ ugyanaz dupl.	22, 24, 26—28	„ hen.óra 4 és 8 rubinnal	26, 27, 30, 35
„ valódi horg. rem. füléndi fölhuzás		„ horg. rem. füléndi	39, 40, 45, 48
kris. üveg.	30, 32, 35	„ horgonyóra 15. rub.	49, 45, 48, 50
„ ugyanaz duplatokkal	35, 37, 40	„ ugyanaz duplat.	50, 52, 55, 60
Arany horgonyóra 3. szám (18 kar.)		**Serkentők**, óránál együtt 7 frt gyártyagyujtóval 10 frt, 8 napozók 12 forint.	
ugyanaz 15 rubin.	36, 38, 46, 50.	Ezenkivül minden egyéb kivánható órák	
„ horg. duplatokkal	55, 58, 65, 70	kaphatók, ogymunkásórák is.	
„ horg. kristályüveg.	42, 45, 55, 65		

INGA-ÓRÁK legnagyobb választékban saját találmányu uj kő sulékkel, mind egyszerre föihuzni, ugyszintén az ingát megindítani és a mutatókat tpasitani lehet. Közelmenyes leirás és árjegyzék kivánatra ingyen bekildetik.

A szebóráknat függő és fekvő, ugyszóval minden helyzetben és rázkódásban aranyosan és pontosan szabályozva adom által a kézhezségnek.

10 évi tiszteli jótállásról szóló iratot kap minden óra vevője, 5 évit pedig minden javitás megrendelője használati utasitással együtt.

Arany és ezüst órák, láncznok a magy. kir. ellenőrt hivatal által megvizsgálvák és minden nemben dus és a legüzesebb választékban kaphatók.

Ezüst óraláncznok 3—5 frtig, hosszuk 6—15 frtig, 3-mas számu aranyláncznok rövid 18—70 frtig, hosszu 35—100 frtig. Talmiarany, bronz- és acélkészségből kiesérettemek. Órák, arany és ezüst a legmagasabb árig cserébe elfogadtatnak.

Vidéki megrendelések a pénzösszeg előleges beküldése vagy utánvét mellett pontosan teljesittetnek.

184 (13—0)

Rákos-Palotán,

egy a vasut közelében fekvő ház, mely áll 40 □ öl bel-, és 380 □ öl kültelekből, rajta levő 11 öl hosszu épülettel szabad kézből eladó.

A vevés végett értekezhetni **Rákos-Palotán a tulajdonosnál, pacsirta-utcza 380-dik** szám alatt. 272 (1)

Al-körerdészi állomás.

A bátaszéki terezia-alapitványi uradalomban Tolnavármegyében egy f. évi julius 1-én betöltendő al-körerdészi állomás ürült meg. Ezen állománással szabad lakáson, lövésdijon, feladási járulékon és nyugdij képességen kivül még következő fizetési járulékok vannak összekötve:

Készpénzben	240 ft.
Buza	12 mérő.
Rozs	12 »
Szemes kukoricza	20 »
Széna	30 mázsa.
Kemény hasábfa	5 öl.
Kért	1200 □ öl.

Legeltetési jog két darab szarvas marhára.

Ezen állomásért folyamodóktól, kik saját kezüleg irt, és a szükséges bizonyitványokkal felszerelt folyamodványaikat f. év junius 15-ig az alólirt főtisztséghez benyujthatják, megkivántatik: hogy a magyar és német nyelvet birják, és az alsóbb állami vizsgát letették légyen. 276 (1—2)

Bátaszéken, 1874. évi május 25-én.

Az uradalmi főtisztség.

A „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utcza 4-k sz.) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Gróf Széchenyi István

munkái

korszerü kivonatban.

Második kiadás.

Három kötet.

Ára a három kötetnek füzve 5 ft.

Kis dekameron.

válogatott beszélyek a serdülő ifjuság számára.

Irta

Jókai Mór.

Ára kemény kötésben **2** frt.

Petit livre français.

Franczia tankönyv

4—8 évesgyermekekszámára.

Irta

Sasváry László.

(116 lap, 8-rét) füzve **40** kr.

Magyarország története

a népiskolák számára.

Irta

Rajcsányi János.

Ára **30** krajczár.

Gyógyszerészi gyakornoknak

elfogad egy 4—6 gymnáziális osztályu végzett fiatal embert legkedvezőbb föltételek mellett

Maléter Albert,

gyógyszerész Jolsván.

273 (1—3)

„A rosz nedvek kiirtása a gyógyszer czélja!“ „Az élet legfőbb java a jó egészség!“

American-Pills by Böldt

Böldt egészségi labdacsai

vértisztitási labdacsok.

E labdacsok sokszoros alkalmazást és sokszoros magasztalást vivtak ki.

Ajánlhatók e labdacsok a vér tisztitására megelőző betegségek után; a **fölösleges és rosz nedvek eltávolitására** (növekvő testgyarapodásnál kevés mozgás mellett); továbbá oly egyéneknél, kik rosz emésztésben, savanyu felbőfögésben, étvágytalanságban, szédülésben és vértorlódásban szenvednek. E labdacsok különös ajánlatot érdemelnek a **gutaütésre hajlamot mutató egyéneknél.**

Egy doboz 65—70 labdacs ára 1 ft. 50 kr. (10 kr. több.)

Központi raktára: Droguerie medicinale:

Böldt A. H. Genfben (Helvetia).

Valódian kapható:

Pesten: Török József gyógyszerész és **főkülldeményezőnél** Magyarország számára, király-utcza 7. szám, és **Formágyi Ferencz** gyógyszerében Széchenyi-tér 26. sz. **Budán: Wlasek E., Szegeden: Kiss, Sz.-Fehérvárott: Dieballa Gy., Egerben: Köllner, Temesvárott: Pecher, Brassón: Fabik, Kolozsvárott: Wolff, Bécsben: Kozdera J.** am hohen Markt 12. gyógyszerész uraknál. 217 (7—0)

Kiadja és nyomatja a „Franklin-társulat“ magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utcza 4-ik szám).

Budapest, junius 7-én 1874.

23-dik szám. | **ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:** Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. **Csupán a Vasárnapi Ujság:** Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. **Csupán a Politikai Ujdonságok:** Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. | **XXI. évfolyam.**

HIRDETÉSEK DIJA: Egy ötször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdij külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Haasenstein és Vogler,** Wallfischgasse Nr. 10, **Mosse R.** Seilerstätte Nr. 2 és **Oppelik A.** Wollzeile Nr. 22.

FOGARASI JÁNOS.

Nagy nap ez, Tekintetes Akadémia, a melyen azt halljuk jelentetni, hogy a Magyar Nyelv nagy Szótára be van fejezve, s az egész mű készen fekszik immár az akadémia asztalán.« E szavakkal kezdette beszédét irodalmunk, akadémiánk érdemgazdag veteránja Toldy Ferencz, a nyelvtudományi osztály május 18-ki ülésében, midőn a Nagy Szótár egyik, — évek óta már csak egyedül maradt szerkesztője, Fogarasi János rendes tag, a nagy mű vég elkészültét bejelentette. Az osztály hála-köszönetet szavazott a nagy mű elkészitőinek s ezzel »koszorut kivánt tenni az elhunyt (Czuczor) sirjára, koszorut nyujtani az élőnek.« Az osztály e jegyzőkönyvi háláját ismételte, magáévá tette a május 27-diki nagy-gyülésben az összes akadémia, sőt egy igazgató-tanácsi tag (gr. Cziráky János) inditványára elhatározta, hogy a nagy eseményt emlékéremmel ünnepli meg, melynek kivitelére bizottságot nevezett ki, s mely — valószinüleg — egyik lapján Czuczor és Fogarasi arczképeit, másikon a Nagy Szótár kezdő 1848) s befejezési (1874) éveit fogja föltüntetni.

Huszonhat évi időköz fekszik a nagy mű kezdete és vége közt. Aránylag nem sok; a franczia akadémia (a mult században) a maga nagy szótárát, az akadémia összes tagjainak szakosztályonkénti közreműködése mellett, harminczöt év alatt fejezte be. Nálunk, habár kevesebb nyelvkincscsel talán, de bizonyosan nagyobb nehézségekkel, 18 évig két, 8 évig egy ember dolgozott rajta, elképzelhető mily ernyedetlen, mily megfeszitett munkássággal. A munka felén ugyanis a kezdetben főmunkás, kire először az egész vállalat bizva volt, Czuczor Gergely, 1866-ban a fővárosban is dult kholera áldozatául esvén, kidőlt, s a nagy munka, melynek végső rendezése s nyomtatása még csak feléig, a három első kötet befejeztéig haladt, a másik társra maradt, ki eleinte segédül adatott volt amahhoz, de a munka terhében vele addig is egyenlően osztozott. Ettől kezdve Fogarasi maga maradt a munkánál s a három utolsó kötetet már egészen ő rendezte és adta sajtó alá; a munka és nyomtatás alatt fölgyült pót-anyagot egészen ő vette számba s készíti elő az első pót- és helyreigazító kötetet, melynek elkészitéséhez az akadémia még szerencsét, egészséget, erőt és kedvet kivánt neki.

Az ünnepélyes közülésen, május 31-én végre, az ország szine előtt, az elnöki megnyitó beszédben, ismételtetett az akadémia hálája, melyhez nemcsak a jelen volt közönség járult harsány éljeneivel, de járul kétségkivül és méltán az egész nemzet, az egész ország. S teljességgel nem volna meglepő, ha e napok egyikén azt hallanók, hogy maga a fejedelem, a ki ahhoz szoktatott, hogy őt is az országos és nemzeti ügyek becsülői és rokonszenves megtisz-

FOGARASI JÁNOS.